

Fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft

Unionen om konjunkturen maj 2023

Innehållsförteckning

Chefsekonomen har ordet.....	2
Fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft	4
Unionens Branschbarometer.....	11
Inflationen minskar snabbt under året.....	16
Arbetsmarknad.....	21
Prognossammanställning.....	29

Rapporten har gjorts av Tobias Brännemo, Tobias Lundquist, Elin Bandh, Magnus Gerentz och Jon Tillegård vid Unionens enhet för avtal och politik. Sista korrigeringsdatum var 8:e maj.

Vid frågor kontakta gärna respektive kapitelansvarig:

Tobias Brännemo	(08-504 152 85)	Chefsekonomen har ordet, Prognos
Jon Tillegård	(08-504 152 97)	Branschbarometern
Tobias Lundquist	(08-504 150 38)	Inflation
Elin Bandh	(08-504 152 22)	Arbetsmarknad

Chefsekonomen har ordet

Konjunkturen har sedan slutet på förra året tydligt mattats av men den kraftiga lågkonjunktur som många ropat på i mer än ett års tid syns ännu inte till. Den svenska ekonomin fortsätter istället att visa upp en imponerande motståndskraft. Ännu syns ingen försämring på arbetsmarknaden och att beskriva nuvarande läge som en allvarlig lågkonjunktur är därför i våra ögon felaktigt.

Den konjunkturprognos som Unionen släppte våren 2022, ett par månader efter utbrottet av kriget i Ukraina, gavs titeln ”Svensk ekonomi står pall”. Detta som en motvikt mot andra bedömare som då såg allt mörkare på utvecklingen i ekonomin. Så här ett år senare håller vår beskrivning väl. Den förvårrade lågkonjunktur som varit väntad det senaste året skjuts hela tiden framåt.

Just denna förväntan om en betydligt sämre konjunktur präglar ofta medierapporteringen om den ekonomiska utvecklingen. De positiva signaler som kommer avfärdas som tillfälligheter. De negativa signaler som kommer lyfts gärna upp och förstärks.

Inte minst gäller det utvecklingen av varsel och konkurser. I den här rapporten visar vi att det i båda fallen hittills mer har handlat om en återgång till långsiktigt normala nivåer efter att de har varit väldigt låga under den starka återhämtningen efter pandemin. Det var också en period då många företag hölls under armarna av de många stödåtgärder som var tillgängliga med anledning av de restriktioner som infördes för att begränsa smittspridningen.

Nu har dessa stödåtgärder på kort tid istället bytts ut mot både åtstramande penning- och finanspolitik. Det hade varit direkt förvånande om ett sådant miljöskifte inte hade medfört en ökning från de historiskt låga nivåer av varsel och konkurser som rådde under 2021 och stora delar av 2022. Men det handlar alltså om en ökning från väldigt låga till historiskt mer normala nivåer. Och hittills i år (fram till april) har det snarare skett en minskning än en fortsatt ökning.

De varsel- och konkursvägor som många pratat om ser istället ut att ha börjat ebba ut. Ett undantag är det stora varsel som Volvo Cars aviserade i början av maj. Det återstår att se om det åtföljs av flera liknande, men att döma av den information företaget själva gått ut med verkar det inte främst ha konjunkturella orsaker som en lägre efterfrågan och behov av minskad produktion. Även om antalet varsel tydligt skulle öka den närmsta tiden tar det ett antal månader innan de verkställs. Vår bedömning är därför att den stora motståndskraft som arbetsmarknaden visat upp hittills kommer att bestå även en tid framöver och arbetslösheten blir därmed inte högre i år än den var förra året.

Välavvägt märke ger reallöneökningar

Den uppgörelse som parterna inom industrin enades om i årets avtalsrörelse innebär de högsta avtalade löneökningarna på nästan 30 år, utan att äventyra vare sig inflationsmålet eller den internationella konkurrenskraften. Ett tvåårigt avtal bidrar också till stabilitet och ger både företag och Riksbanken en mer långsiktig planerbarhet.

Efter 25 år av kraftigt stigande reallöner har den höga inflationen nu lett till stora reallöneminskningar för första gången under industriavtalets historia. Det innebär en stor påfrestning för Sveriges löntagare. De väldigt höga inflationstalen i början av 2023 kommer också göra att den genomsnittliga inflationen under året kommer vara hög och även 2023 kommer därmed vara ett år då reallönerna minskar. Men den genomsnittliga utvecklingen under hela kalenderår ger inte en fullständig bild när förändringarna sker så snabbt som de gör nu.

För det allra mesta av den stora inflationsuppgången, och därmed reallöneminskningen, ligger nu bakom oss. Framöver avtar prisökningstakten markant. Det har redan skett gällande el- och drivmedelspriser som nu är lägre än när de var som högst för ett antal månader sedan, det börjar nu märkas även i matbutiken. Det medför att den nu höga inflationen kommer falla tillbaka snabbt samtidigt som löneökningstakten tydligt växlas upp.

Tillsammans innebär det att vi snart är tillbaka i en situation där reallönerna ökar igen. Enligt vår bedömning kommer det ske någon gång runt årsskiftet. Inflationen fortsätter sedan att sjunka och kommer enligt vår prognos under stora delar av avtalsperioden vara under 2 procent.

Under avtalsperioden som helhet kommer lönerna sannolikt att öka med omkring 8 procent. Enligt vår prognos kommer priserna under samma period totalt att öka med cirka 4 procent.

Man ska vara ödmjuk med att inflationsprognoser just nu görs med ovanligt stor osäkerhet men vi är övertygade om att avtalsperioden som helhet med god marginal kommer innebära ökade reallöner. Köpkraften för Sveriges löntagare kommer därmed börja stärkas igen.

Hög tid för Riksbanken att ställa om penningpolitiken igen

Den snabba inflationsuppgången har försatt Riksbanken och andra centralbanker i en svår sits. Man måste höja räntan för att få ner inflationen men bör inte göra det för mycket för att skada ekonomin i onödan. Det brukar beskrivas som en balansgång. Man kan också se det som att inflationen är en sjukdom som behöver botas och räntehöjningarna är medicinen, men medicinen har också biverkningar genom att man riskerar en lågkonjunktur och ökad arbetslöshet. Därför vill man bara sätta in precis så mycket medicin som krävs.

Riksbankschef Erik Thedéen har sedan han tillträdde poängterat att det nu är inkommande data och inte prognoser över kommande utveckling som ska styra penningpolitiken. Mellan de två senaste räntemötena började inflationen att falla tillbaka men inflationsutfallen var högre än i Riksbankens dåvarande prognos. Det använde Riksbanken som argument för att gå fram med ytterligare en stor räntehöjning. Det är enligt mig ett alldeles för stort fokus på enskilda månadsutfall och hur de förhåller sig till Riksbankens egna prognoser för dessa enskilda månader. Utfallsdata visar också, av nödvändighet, tidigare utveckling som redan har passerat. När nu inflationstrycket tydligt avtar och inflationen kommer att falla snabbt under resten av året är det hög att vara försiktig med fler räntehöjningar.

Riksbanken har nu också fått information om våra nya löneavtal, som är tvååriga och inte innehåller löneökningar som gör det svårare att få ner inflationen. Det borde ge Riksbanken ett lugn att gå försiktigare fram med räntehöjningarna. Det är på det sättet samspelet mellan lönebildningen och penningpolitiken kan ge det bästa utfallet för ekonomin.

Två av fem direktionsledamöter reserverade sig också mot det senaste beslutet och förespråkade att Riksbanken borde gå lugnare fram med räntehöjningar och vara öppna för olika handlingsalternativ framöver. En av anledningarna till manandet av lugn var just de nya löneavtalen. Inför nästa räntebeslut behöver fler av ledamöterna sälla sig till den skaran. Så kan vi förhoppningsvis ta oss igenom den här inflationsperioden utan alltför stora skador på ekonomin.

Regeringen bör agera nu för att inte upprepa årets elstödshaverier även nästa vinter

En stor förklaring till både den höga inflationen och hushållens pessimistiska syn på ekonomin är de under förra året snabbt stigande elpriserna. Det är inte på något sätt ett isolerat svenskt fenomen utan har drabbat även vår omvärld, i många fall värre än i Sverige. En sak som däremot gjort att effekten har blivit mer påtaglig i Sverige är hur elprischocken har hanterats av regeringen. Både den nuvarande och den föregående.

I valrörelsen utlovades kraftiga och snabba stödåtgärder för att lyfta av både den faktiska kostnadsmällan och den ökade osäkerheten som de höga och snabbt varierande elpriserna har inneburit för svenska hushåll och företag. Hanteringen därefter har tyvärr varit allt annat än imponerande. Hushållen fick vänta till långt in på våren innan några stödpengar dök upp på kontot och företagen väntar fortfarande på att ens få ansöka om stöd. Stöd för en kostnadsökning som framför allt drabbade dem mer än ett halvår tidigare.

Det är en stor konkurrensnackdel för Sverige jämfört med många andra länder där åtgärder var på plats redan i höstas. Det har också varit onödigt inflationsdrivande då företag i Sverige i högre utsträckning istället behövt kompensera med pris-höjningar mot konsumenterna. Det går tvärs emot regeringens uttalade ambition om att bekämpa inflationen.

Regeringen behöver redan nu arbeta med att utforma ett system inför nästa vinter som kan ge företagen en trygghet i att inte riskera de extrema pristoppar som förekommit under det senaste året. Ett partiellt högkostnadsskydd likt det i Norge vore ett klart bättre system för att ge en trygghet och planerbarhet i förhand, istället för det senaste årets svenska lappande i efterhand med stora tidsförskjutningar från att behovet uppstår till att stöden betalas ut.

Stödet kan ha mindre generösa villkor än det norska men regeringen behöver inte vara alltför rädd för en på pappret potentiellt hög kostnad. De extrema toppar i elpris vi sett det senaste året kommer förhoppningsvis utebli men en stor vinst för företagen är att på förhand veta att sådana toppar endast kommer drabba verksamheten i begränsad utsträckning. Det ger företagen lugn och planerbarhet utan att det behöver bli kostsamt för statskassan. Och skulle liknande toppar ändå komma är det en kostnad väl värd att ta för en väldigt välfylld statskassa.

Denna välfyllda kassa bör också i höstens budget för 2024 användas till att ge kommuner och regioner de resurser de behöver. Sverige har starka statsfinanser och arbetskraftsbristen är stor. Det är orimligt att offentlig sektor ska behöva göra onödiga neddragningar när det istället finns ett behov av att anställa fler personer för att upprätthålla kvaliteten i välfärden.

Tobias Brännemo
Chefsekonom Unionen

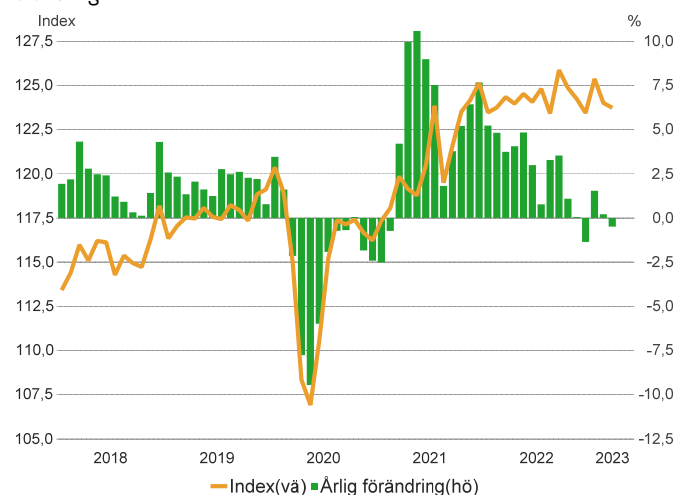
Fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft

Den höga inflationen och de snabbt höjda räntorna har lett till att tillväxten har mattats av det senaste halvåret. Stämmningsläget hos hushållen föll snabbt och med viss fördröjning har även framtidsutsikterna bland företagen följt efter. Men den stora försämring av ekonomin som väntats följa av denna utveckling har hittills uteblivit. Stämmningsläget ser nu också ut att ha bottnat och istället börjat vända uppåt. Det gäller både i Sverige och internationellt. I Unionens Branschbarometer har de svarande fackklubbar i vårens undersökning totalt sett skruvat upp sina förväntningar något jämfört med den undersökning som genomfördes i höstas.

Liknande mönster kan ses i Konjunkturinstitutets motsvarande undersökningar där stämmningsläget totalt sett fortfarande är sämre än normalt men botten i kurvorna ser ut att ha nåtts någon gång innan årsskiftet. De senaste månaderna har stämmningsläget för både hushållen och de flesta branscher i näringslivet planat ut eller börjat öka.

Totalt sett pekar detta på att konjunkturen inte kommer förvärras avsevärt ytterligare och den pågående konjunkturedgången behöver därmed inte bli särskilt djup.

Diagram 1 BNP-indikatorn, index 2011=100 respektive årlig procentuell förändring

Källa: Macrobond och SCB

Bakom utvecklingen för ekonomin som helhet döljer sig dock stora skillnader mellan branscher. Så är det alltid men inte minst i tydliga konjunktursvängningar. Vad som orsakar en nedgång skiljer sig från gång till annan och drabbar därmed olika delar av ekonomin. Den nu pågående nedgången har som bekant främst sitt ursprung i den stigande inflationen och de efterföljande räntehöjningarna. Det påverkar ekonomin genom att hushållen har fått en försämrad köpkraft vilket framför allt drabbat delar av handeln när konsumenterna behöver prioritera hårdare i sin konsumtion. Det har också drabbat bostadsbyggandet då bostadspriserna fallit och byggkostnaderna ökat.

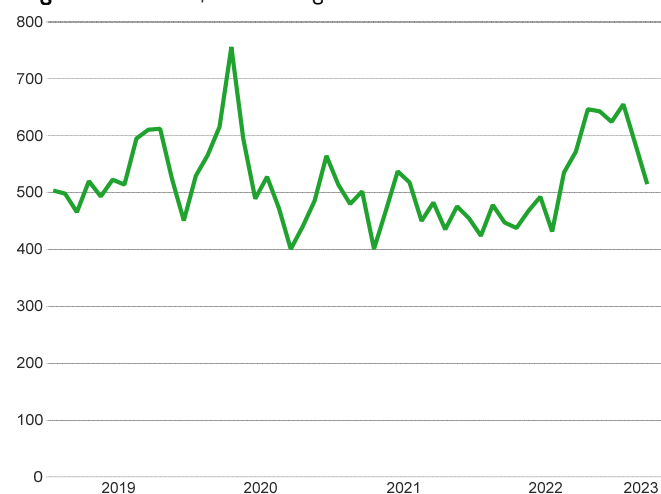
Tidigare konjunkturedgångar har visat att de branscher som drabbas tidigt i en konjunkturedgång också är de som i efterhand, när nedgången kan summeras, visar sig vara de som påverkats mest. Ett exempel är finanskrisen 2008/09 som i Sverige

både initialt och totalt främst drabbade den exportberoende industrin. Det är därför inte orimligt att anta att även nuvarande konjunkturedgång i stor utsträckning kan isoleras till de branscher som redan har drabbats hårt. Resultaten i Branschbarometern pekar tydligt i den riktningen. Trots att vi nu kommit en bit in i avmattningen är det fortfarande främst bygg- och handelsföretagen som spår en tydlig nedgång under det kommande halvåret.

Stora delar av näringslivet i övrigt har istället visat sig gå fortsatt starkt under inledningen av 2023. Inte minst gäller det stora delar av verkstadsindustrin. I de nyligen redovisade kvartalsrapporterna för det första kvartalet har denna utveckling varit påtaglig med både starka resultat för kvartalet i sig och även positiva förväntningar på kommande utveckling.

Ingen stor konkursvåg

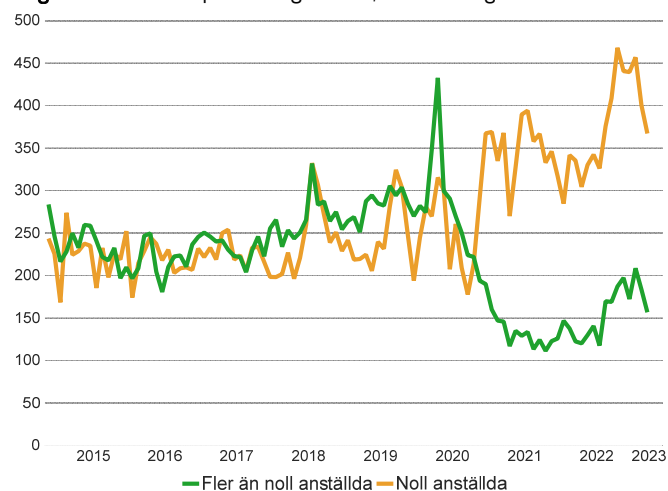
Diagram 2 Konkurer, antal företag

Källa: Macrobond och SCB

Liksom arbetsmarknaden har stått emot den förväntade vasselvågen gäller detsamma även utvecklingen av antalet konkurser. De stora stödåtgärder som sattes in för att kompensera för de negativa effekterna av pandemirestriktionerna gjorde att ovanligt få företag gick i konkurs under tiden efter pandemins utbrott. Under hösten 2022 ökade antalet konkurser markant och har sedan dess varit högre än motsvarande månader ett år tidigare. Men den stora ökningen skedde just i höstas. Under årets inledande månader har antalet konkurser istället minskat igen. De är fortfarande fler än ett år tidigare, men trenden i år har varit nedåtgående.

En annan viktig aspekt av konkursutvecklingen är att den ökning som skett framför allt har rört enmansbolag, medan ökningen för företag med anställda inte har varit lika stor och fortfarande är på nivåer under vad som tidigare har varit långsiktigt normalt. Att konkurserna hittills främst rört enmansbolag gör att effekten på arbetslösheten än så länge endast blir begränsad.

Diagram 3 Konkurer per företagsstorlek, antal företag

Källa: Macrobond och SCB

Tillväxtsvacka snarare än djup lågkonjunktur

En lågkonjunktur kännetecknas av att tillväxten faller och arbetslösheten stiger. Tillväxten har hittills mer planat ut än fallit och nedgången i den ekonomiska aktiviteten har varit relativt isolerad till bostadsbyggandet och delar av handeln samt verksamheter som är kopplade till dem. Stora delar av näringslivet i övrigt har fortsatt att utvecklas bra. Inte minst gäller det exportindustrin.

De stigande räntorna kommer ju längre året lider sätta ännu tydligare avtryck i bostadsbyggandet och kraftigt fallande bostadsinvesteringar drar ned tillväxten både i år och nästa år. Även hushållens konsumtion tynger tillväxten i år för att sedan bidra positivt igen nästa år i takt med att reallönerna återigen ökar, det senaste årets räntehöjningar istället ersätts av räntesänkningar och stämmningsläget bland hushållen återhämtar sig. En fortsatt relativt gynnsam exportutveckling bidrar också till att dämpa fallet i BNP. Totalt sett bedömer vi att BNP minskar med 0,5 procent i år för att sedan öka med 1,6 procent nästa år.

I konjunktursvängningar sker vanligtvis effekten på arbetsmarknaden med viss fördröjning efter förändringen i tillväxt. Den höga inflationen har utan tvekan medfört en dämpad tillväxttakt. Men sett till magnituden på prishöjningarna är effekten på tillväxten hittills förvånansvärt mild. Och ännu syns ingen större effekt alls på arbetsmarknaden. Arbetslösheten har inte ökat, jobben fortsätter i stället att bli fler.

I och med att varslen inte heller har tagit mer fart än de gjort ligger en eventuell tydligare nedgång på arbetsmarknaden längre fram i tiden. Antalet varsel och konkurser kommer sannolikt att öka under året men vår bedömning är att en större ökning av arbetslösheten uteblir.

En förklaring är att försvagningen sker från ett så starkt utgångsläge att det uppdämda behov av arbetskraft som fortfarande finns agerar som krockkudde. Med en endast begränsad negativ effekt på arbetsmarknaden kan den konjunkturredgång som nu sker därför bättre beskrivas som en tillväxtsvacka än en fullskalig lågkonjunktur.

Tabell 1 Unionens prognos – försörjningsbalansen, jämförelser föregående år, procent

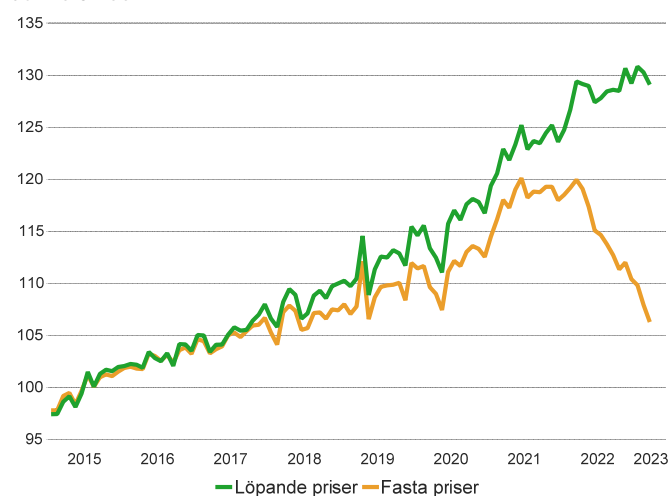
	2022	2023	2024
BNP	2,6	-0,5	1,6
BNP, kalenderkorrigerat	2,7	-0,3	1,6
Hushållens konsumtion	2,1	-1,0	1,5
Offentlig konsumtion	0,0	1,0	1,2
Fasta bruttoinvesteringar	5,2	-3,5	0,5
Lagerinvesteringar	1,0	-0,6	-0,1
Export	6,6	2,0	3,0
Import	8,7	-0,6	2,0

Källa: SCB och egna bedömningar

Hushållen prioriterar om i konsumtionskorgen

Den största påverkan den höga inflationen har på ekonomin är via hur den påverkar hushållens konsumtionsutrymme. Eftersom hushållen totalt sett gick in i denna inflationsuppgång med ett starkt ekonomiskt utgångsläge kunde man länge klara av de stigande priserna utan att i alltför stor utsträckning ändra i sina konsumtionsmönster. Men i takt med att allt mer av den totala lönesumman i ekonomin behövs läggas på höga elräkningar och stigande räntebetalningar har mindre kunnat läggas på annan konsumtion.

Allra mest märks detta i handeln. Till en början sågs effekterna mest i det som benämns som sällanköpshandeln, alltså sådant vi inte behöver köpa ofta, såsom möbler, köksutrustning eller sportartiklar. Men ju längre tiden har gått desto mer har effekterna av hushållens prioriteringar även synts inom dagligvaruhandeln. Där har konsumenterna ett mer prismedvetet beteende än tidigare och korrigerar sin konsumtion till billigare butiker eller mot varualternativ som har ett lägre pris eller inte ökat lika mycket i pris.

Diagram 4 Detaljhandels försäljning i löpande respektive fasta priser, index 2015=100

Källa: Macrobond och SCB

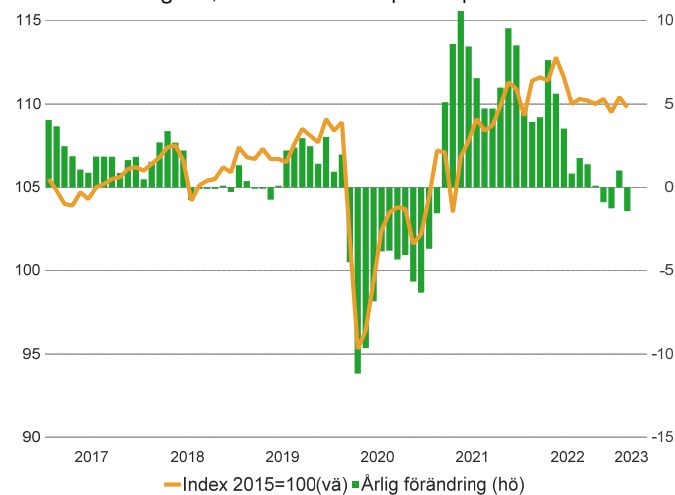
Den totala försäljningen i detaljhandeln har i löpande priser ändå hållits uppe relativt väl. Även under slutet av förra året ökade försäljningen i kronor räknat för att sedan under inledningen av 2023 börja plana ut på en hög nivå. När prisökningen räknas bort och försäljningen mäts i så kallade fasta priser ses däremot ett kraftigt fall i försäljningen. Ur konsumentens synvinkel kan utvecklingen av de här två måtten beskrivas som att vi fortsätter spendera lika mycket pengar i handeln men vi får färre varor (eller varor av sämre kvalitet) för pengarna än tidigare.

Den totala konsumtionen består dock av mer än det vi konsumerar i handeln, till exempel hotell, restauranger, kultur och andra nöjen. Cirka 40 procent av den totala konsumtionen består också av kostnader kopplat till boende och transporter (inklusive bilhandeln). Det här syns också tydligt i statistiken uppdelat på olika typer av konsumtion. Under början av 2023 ökade hushållens konsumtion inom grupperna boende och transporter med 2 respektive 5 procent jämfört med samma period året innan, medan konsumtionen inom detaljhandeln minskade med drygt 5 procent och möbler och hushållsartiklar med 15 procent.

En intressant observation är att konsumtionen inom hotell och restauranger har haft en fortsatt ökande trend det senaste halvåret medan detaljhandeln haft en nedåtgående trend.

När all konsumtion räknas har utvecklingen i fasta priser under det senaste halvåret mer planat ut än minskat, vilket syns i kurvan i diagram 5.

Diagram 5 Hushållens konsumtionsindikator, fasta priser, säsongrensad och kalenderkorrigerad, index 2015=100 respektive procent

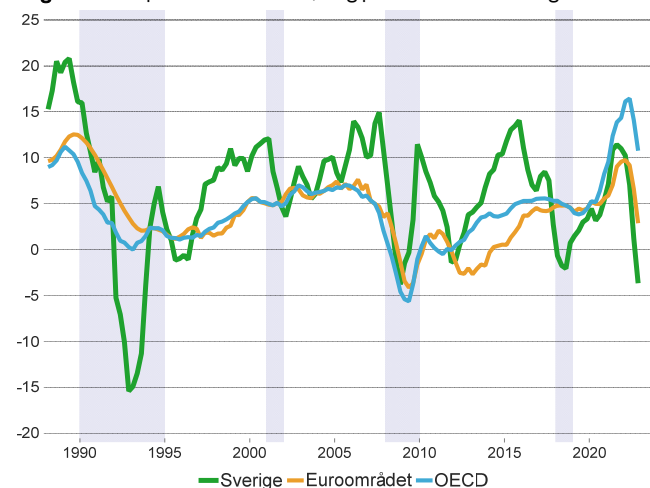
Källa: Macrobond och SCB

Fallande bostadspriser har historiskt varit förknippade med minskad konsumtion. Svängningarna i bostadspriserna har över tid varit långt större i Sverige än i euroområdet och totalt i OECD-länderna, vilket till stor del beror på de svenska hushållens relativt höga belåningsmöjligheter och kortare bindningstider.

Även den senaste tidens fall i bostadspriserna har varit större i Sverige än genomsnittet för dessa ländergrupper. Det finns dock andra enskilda länder som haft liknande fall som i Sverige, till exempel Tyskland och Danmark.

I Sverige är bolånetagarna mer känsliga för räntehöjningar än i många andra europeiska länder. Anledningen till det är att relativt många svenskar har bolån, är högt belånade och att en stor del av bolånen är rörliga. I till exempel Danmark är det inte ovanligt med trettioåriga lån med fast ränta och det de kallar rörliga lån är femåriga lån med fast ränta. I Tyskland är tioåriga lån det vanliga vid bostadsköp och i Frankrike är bindningstider på tjugo till trettio år vanliga. Dessa skillnader gör att räntehöjningar snabbare påverkar konsumtionsutrymmet i Sverige än i många andra länder.

Diagram 6 Husprisindikator-index, årlig procentuell förändring

Not: Grå fält visar recessioner

Källa: OECD och Macrobond

Svenskarna har också tredje högst totala skulder i EU. Vid utgången av 2022 hade bara Danmark och Luxemburg en högre skuldsättning per invånare än Sverige. Riksbanken fann i en nyligen publicerad specialstudie att effekten på konsumtionen när Riksbanken ändrar styrräntan har blivit ungefär dubbelt så stor de senaste 15 åren då skuldkvoten, det vill säga kvoten mellan hushållens skulder och deras årliga disponibla inkomst, har ökat.

En nyckelfråga för den ekonomiska utvecklingen framöver blir hur hushållens konsumtionsutrymme fortsätter att utvecklas. De fortsatta räntehöjningarna kommer innebära att hushållens räntebetalningar fortsätter att stiga under resten av året. Elpriserna förväntas däremot bli lägre under det kommande året än de varit under det föregående och hushållen kommer också snart att få det andra av årets två elprisstöd utbetalt till sig. Eftersom företagens prishöjningar avtar samtidigt som löneökningstakten växlas upp kommer hushållen också snart kunna se reallönerna öka igen.

Totalt sett bedömer vi att hushållens konsumtion i fasta priser minskar med 1 procent i år för att sedan öka med 1,5 procent nästa år.

Den offentliga konsumtionen har de senaste åren påverkats mycket av pandemin, både gällande vård, vaccinering och stora svängningar i sjukfrånvaron. Den sistnämnda var ovanligt hög under inledningen av 2022, vilket minskade den offentliga konsumtionen då, men effekten på den offentliga konsumtionen under 2023 väntas bli den motsatta när förutsättningarna är mer normala.

Kommuner och regioner påverkas likväl som resten av ekonomin av höga kostnadsökningar. De statsstöd som tilldelades i budgetpropositionen för 2023 bedöms av kommuner och regionerna själva inte räcka till för att täcka upp för alla kostnadsökningar. Regeringen tillförde heller inga ytterligare stöd i vårändringsbudgeten. Till budgeten för 2024 räknar vi med att det tillförs mer pengar. Ökade satsningar på försvaret bidrar också till en ökad offentlig konsumtion. Totalt sett bedömer vi att den offentliga konsumtionen ökar med drygt 1 procent både i år och nästa år.

Exporten dämpas men vändning är i sikte

De stora exportföretagen tillhör i många fall de som klarat sig bra i den pågående konjunkturavmattningen. Om det vittnar inte minst storbolagens kvartalsrapporter för det första kvartalet som generellt visat starka resultat och även en överlag ljus bild av utvecklingen för resten av året. Statistiken över varuexporten för mars överraskade också positivt.

Flera indikatorer över kommande exportutveckling har däremot visat en tydligt nedåtgående trend. Det gäller till exempel bedömningarna av exportorderingsindex i både inköpschefsindex och i Konjunkturinstitutets barometer. I den senare är dock bedömningen av nuvarande exportorderstock fortfarande klart över det värde som markerar gränsen för ett tillfredställande läge. Överlag är också bedömningarna av orderingsindex bättre på exportmarknaderna än på hemmamarknaderna.

I Branschbarometern har klubbarna skruvat upp exportförväntningarna sedan i höstas. Klubbarna på exporttunga företag är också i allmänhet mer optimistiska om kommande utveckling än företag mer inriktade på hemmamarknaden.

Exportutvecklingen påverkas naturligtvis av konjunkturläget på Sveriges viktiga exportmarknader. Den globala konjunkturen har tydligt mattats av det senaste året men utvecklingen har hittills varit bättre än befarat och i framåtblickande indikatorer syns också tecken på en vändning uppåt igen.

Totalt sett bedömer vi att exporten ökar med 2 procent i år och med 3 procent 2024.

Minskat bostadsbyggande sänker investeringarna

Trots vikande konjunktur hölls investeringarna uppe väl under förra året. Jämfört med året innan ökade investeringarna totalt sett med över 5 procent. Även fjärde kvartalet skedde en ökning, med 3 procent i årstakt. Uppdelat på branscher var det i stort sett bara bygginvesteringarna som mattades av, i övriga branscher skedde tydliga ökning. Samma mönster ges av en uppdelning i investeringsslag där bygginvesteringarna minskade medan både maskininvesteringarna och investeringar i immateriella tillgångar (främst forskning och utveckling) fortsatte att öka.

I Branschbarometern har klubbarna totalt sett skruvat ned bedömningen av kommande investeringar något sedan i höstas men de ser framför sig fortsatt ökade investeringar det kommande halvåret. Skillnaden är också stor mellan olika branscher där industriklubbarna spår fortsatt stora investeringsökningar, inte minst i utbyggd kapacitet och satsningar på

FoU. Oavsett konjunkturläge finns det inom industrin ett underliggande investeringsbehov där flera stora svenska företag konkurrerar i yttersta framkant på globala marknader och inte har några alternativ till att hela tiden utvecklas för att fortsätta vara teknikledande i sina branscher.

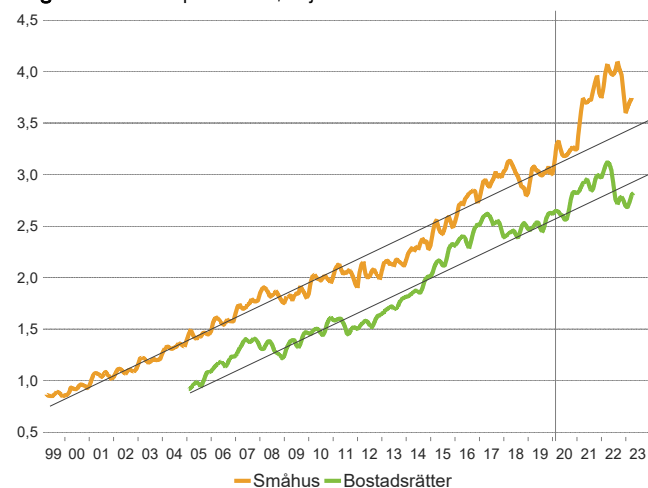
Bland tjänsteföretagen är däremot klubbarnas förväntningar på investeringarna lägre än inom industrin och har dessutom justerats ned sedan förra undersökningen.

Det avsvalnade konjunkturläget ger ett lägre behov av investeringar i delar av ekonomin i närtid och förutsättningarna att finansiera investeringar försvåras också av de stigande räntorna. Framför allt kommer det märkas i bostadsinvesteringarna som faller kraftigt vilket även drar ned hela investeringsutvecklingen. Totalt sett bedömer vi att investeringarna minskar med 3,5 procent i år för att sedan öka med 0,5 procent nästa år.

Svag bostadsmarknad

Pandemin ledde till att efterfrågan på småhus ökade snabbt men de började plana ut för ett år sedan. Under sommaren 2022 inleddes först ett prisfall för bostadsrätter som under hösten följdes av ett fall även för småhus.

Diagram 7 Bostadspriser riket, miljoner kr

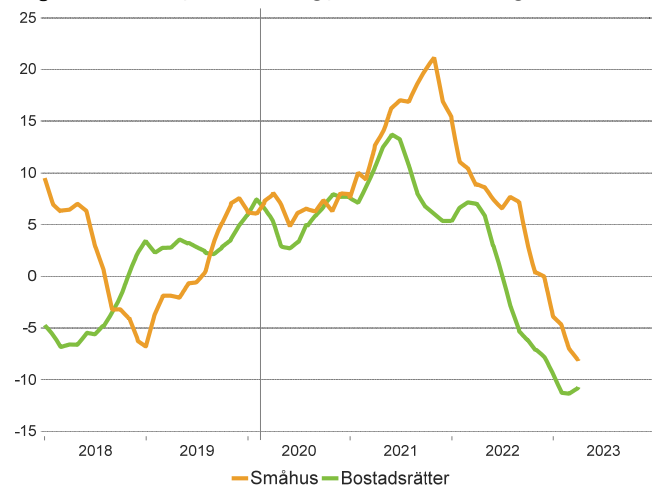
Not: Streck visar pandemin utbrott samt långsiktiga trender

Källa: Macrobond, SCB och Svensk Mäklarstatistik

Detta skedde på grund av stigande räntor och högre boendekostnader, men det har också varit en korrigering av den småhusbubbla som skapades under pandemin då många på samma gång ville bo själva och utanför stadskärnorna. Nedgången för småhus har än så länge inneburit ett närmande till en mer långsiktig trend.

Småhuspriserna bedömer vi kommer minska ytterligare cirka 5 procent. Åtstramningar i bankernas kreditgivning, som till exempel högre kalkylränta, bolånetak och amorteringskrav kan ge ett mer negativt utfall, lättnader det motsatta.

Diagram 8 Bostadspriser riket, årlig procentuell förändring

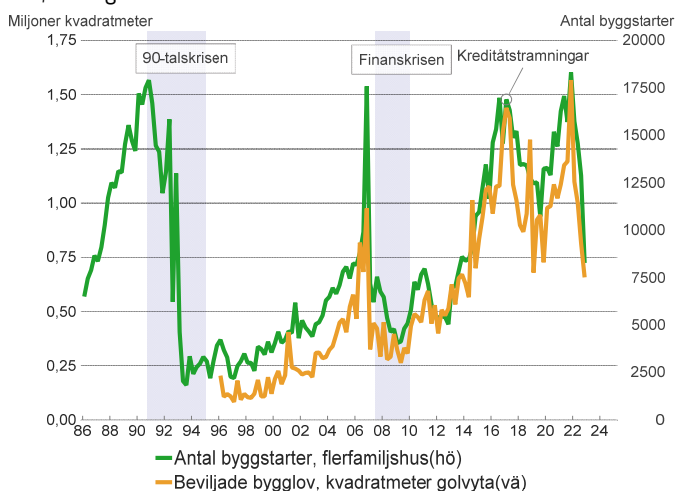
Not: Vertikalt visar pandemins utbrott

Källa: Macrobond, SCB och Svensk Mäklarstatistik

Kraftigt minskad nyproduktion av bostäder

Befolkningsökningen över tid ökar behovet av bostäder och runt 65 000 nya bostäder i genomsnitt per år skulle möta det behovet (till dagens boendevanor). Under 2021 påbörjades byggnation av 67 000 bostäder, under 2023 ser vi framför oss mer än en halvering av detta. Utvecklingen hittills är tydligast för flerfamiljshus, antalet byggstartar har redan minskat dramatiskt.

Diagram 9 Beviljade bygglov (miljoner kvm) & antal påbörjade flerfamiljshus, säsongsrensat

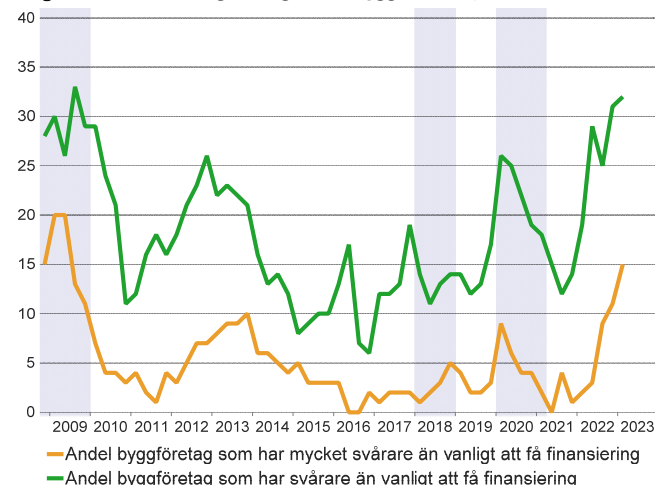
Not: Kreditåtstramningarna bestod bland annat av amorteringskrav och bolånetak

Källa: Macrobond och SCB

Detta beror på minskad efterfrågan, ökade byggkostnader och sjunkande priser för nyproducerade bostäder samt att fler och fler byggföretag har svårare att få finansiering

Minskad framtida nyproduktion kan till viss del vägas upp av renoveringar och ökad efterfrågan på energieffektiviserande åtgärder. En del företag och anställda kan också ställa om från bostadssektorn till andra delar av byggsektorn, bland annat anläggning och infrastruktur.

Diagram 10 Finansieringssvårigheter i byggsektorn, procent

Not: Grå fält indikerar recessioner

Källa: Macrobond och Konjunkturinstitutet

Anläggning och infrastruktur växer

Investeringar i anläggningar och infrastruktur utgör cirka 20 procent av de totala bygginvesteringarna. Dessa påverkas på kort sikt mindre än bostäder och kommersiella fastigheter av chocker inom ekonomin, många investeringsplaner sträcker sig över decennier.

Staten, genom bland andra Trafikverket och Försvarsmakten planerar att öka sina investeringar i infrastruktur och anläggningar under de närmsta åren. Industriexpansionen i norr bidrar också till en positiv utveckling och det är sannolikt att vi kommer att se större offentliga och privata satsningar på elproduktion och el-infrastruktur.

Unionens klubbar i anläggningsföretag ger en mycket positiv bild av utvecklingen det närmsta året. Vår bedömning är att efterfrågan på arbetskraft i sektorn fortsätter att vara hög och att investeringsvolymerna ökar något vilket dämpar nedgången som beror på bostäder och lokaler.

Prövning för kommersiella fastighetsbolag

Den framtida utvecklingen i den kommersiella fastighetssektorn är mer bekymmersam. Stigande räntor, butiksnedläggningar i vissa områden, en minskad efterfrågan på kontorslokaler på längre sikt då andel distansarbete ökar samt minskad efterfrågan på grund av högre hyror kommer sätta stor press på de fastighetsbolag som är högt belånade.

Obligationslån till fastighetsbolag på runt 110 miljarder per år förfaller de närmsta åren och bankerna blir mer restriktiva i sin utlåning, framför allt till redan högt belånade fastighetsbolag. Cirka 500 miljarder kronor behöver fastighetsbolagen från banker eller investerare fram till slutet av 2026 men de svenska bankerna är redan högt exponerade mot fastighetsbranschen och flera av fastighetsbolagen fick se sina börsvärden halveras förra året.

Några bolag kan få kritiska likviditets- och finansieringsproblem de närmsta åren och en del av dem kommer tvingas att sälja av väsentliga delar av sitt innehav eller tvingas till samgåenden medan resten klarar sig med nyemissioner och andra åtgärder.

Samhällsbyggnadsbolaget (SBB) har redan sålt av stora innehav och Akelius har gått in som storägare i Castellum. Marknadsräntorna för fastighetsbolagen överlag och framförallt SBB:s och Balders obligationer har ökat mycket och snabbt då risken för betalningsinställelse har ökat. Stora fastighetsinnehav, bland annat hyresrätter och skollokaler, kan framöver komma att köpas av utländska bolag, bland andra amerikanska kapitalförvaltningsbolag och kinesiska investeringsfonder.

Många fastighetsbolag kommer sannolikt att avstå från nyinvesteringar det närmsta året vilket leder till färre byggstarter. Det finns en risk att inbromsningen av bostadsbyggandet och räntenivåerna leder till en större fastighetskris som i sin tur övergår i en kris i det finansiella systemet, men det är inte vårt huvudscenario.

Det finns idag både likheter och skillnader med 90-talskrisen. En likhet är att när inflationen och räntan gick upp, och bostadspriserna då föll, rasade låntagarnas säkerheter i värde. Fastighetsbolag kom att drabbas hårt när det egna kapitalet försvann i och med de högre räntorna och alltmer urholkade fastighetsvärden. Höga räntor och brist på kredit ledde till stora problem för fastighetsbolag.

Skillnaderna är många. Bland annat var bankernas exponering mycket större då mot fastighetsbolagen och bankerna är idag bättre rustade inför kriser, bland annat på grund de högre kapitalkrav som ställts på dem.

Räntorna var då också uppe på mycket högre nivåer på grund av Sveriges försök att försvara den fasta växelkursen. Idag har vi en rörlig växelkurs och en självständig riksbank. Vår bedömning är att Riksbankens räntehöjningscykel avslutas under året och att det nästa år inleds en räntesänkingscykel.

Idag finns också en större frihet att föra självständig penningrespektive finanspolitik och statsfinanserna är till skillnad från då starka vilket ger ett handlingsutrymme om behov och politisk vilja finns.

De långsiktiga inflationsförväntningarna är nu jämförelsevis mycket låga, mycket tack vare inflationsmålet som infördes efter krisen och industriavtalet som kom till 1997.

Att 90-talskrisen blev så djup och långvarig som den blev berodde också på stora förändringar i beskattningar av bostadsinvesteringar och några liknande förändringar har inte skett i närtid.

Sammantaget är risken för en större finanskris begränsad men inte obefintlig. Med rätt agerande från Riksbank och regering kan spridningseffekter av problemen i bygg- och fastighetssektorn begränsas och byggandet kan återhämta sig inom en inte alltför lång tid.

Världsekonomin bromsar in – men viss återhämtning 2024

Påverkad av bland annat hög inflation, det höga ränteläget och geopolitisk splittring väntas den globala ekonomin bromsa in under 2023 där de mer utvecklade ekonomierna spås visa en kraftigare nedgång. Därefter bedöms den globala ekonomin återhämta sig i takt med att inflationen mattas av.

Den globala BNP-tillväxten 2023 väntas uppgå till 2,8 procent 2023, vilket utgör en nedgång från 3,4 procent 2022. Under 2024 väntas tillväxten återhämta sig något till 3,0 procent. I de avancerade ekonomierna är inbromsningen ännu mer utpräglad. Här väntas tillväxten uppgå till måttliga 1,3 procent 2023, ned från 2,7 procent 2022.

Globalt präglas det ekonomiska läget av omfattande osäkerhet. I mångt och mycket fortsätter samma faktorer som påverkade 2022 att påverka även 2023, inte minst den kraftigt åtstramad penningpolitiken. Vidare skapar volatila prisförändringar i råvaror och geopolitisk splittring stora risker i världshandeln. De finanspolitiska buffertarna har i många fall begränsade möjligheter att bekämpa riskerna.

Det beror delvis på att en expansiv finanspolitik riskerar att få en motverkande effekt gentemot den strama penningpolitiken, men de höga statsskulderna kan i många länder också spåras till de omfattande statsstöd som sjösattes för att motverka de ekonomiska effekterna av pandemin. Utrymmet att till exempel bekämpa en omfattande global finanskris är därför begränsat.

Under våren 2023 har också en ny riskfaktor bekänt färg. Konkurserna av Silicon Valley Bank och Signature Bank, samt UBS uppköp av Credit Suisse, har skakat de globala finansmarknaderna och avslöjade förbisedda konsekvenser av de hastiga och omfattande räntehöjningarna. Inte innan omfattande stödåtgärder implementerats lyckades utvecklingen stävjas. Även om en bredare systemhotande panik lyckades undvikas genom stödåtgärderna, är det för tidigt att säga att faran är över.

På inflationssidan väntas bland annat sjunkande råvarupriser bromsa in den höga inflationen under 2023, till 7,0 procent jämfört med 8,7 procent 2022. Men den underliggande inflationen bedöms bromsa in långsammare och i de flesta länder inte återgå till centralbanksmålen innan 2025. Trots att den globala inflationen har börjat falla tillbaka sedan de högsta nivåerna ligger den kvar långt över vad den noterades till innan 2021.

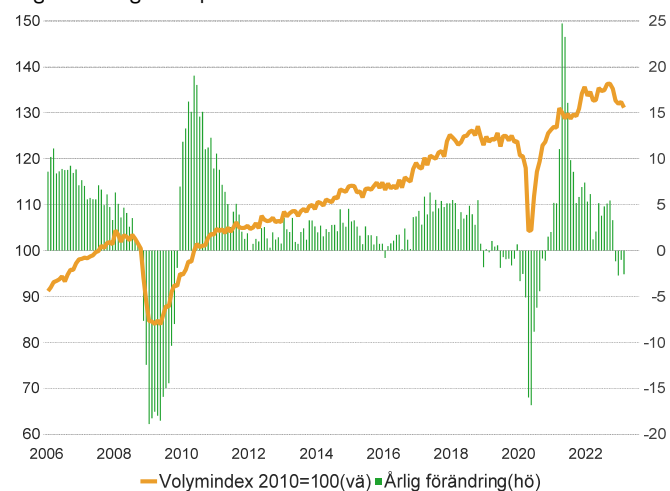
Vidare skiljer sig inflationen mycket åt mellan länder. Bara i euroområdet noteras stora skillnader medlemsländerna emellan. För att bekämpa den höga inflationen har centralbanker höjt styrräntorna i en snabbare takt och mer synkroniserat än vid tidigare perioder av åtstramningar, men samtidigt höjs allt fler röster som lyfter riskerna med alltför kraftiga och snabba räntehöjningar. En sådan risk realiserades efter att Silicon Valley Bank och Signature Bank gick omkull, men det rör sig också om bland annat risker mot fastighetssektorn.

Samtidigt har inflationsförväntningarna på längre sikt fortsatt att vara väl förankrade. Femåriga inflationsprognoser ligger generellt på samma nivåer som innan pandemin. För att bibehålla detta är centralbanker noga med att kommunicera att penningpolitiken kommer att behöva vara återhållsam så länge som det krävs.

Världshandeln väntas också tappa fart under 2023, vilket bland annat återspeglar en inbromsning i den globala efterfrågan efter två år av snabb tillväxt efter pandemin. Detta trots att de

omfattande problemen i leverantörskedjorna har lättat något. De globala handelsvolymerna väntas öka med 2,4 procent 2023 vilket utgör en långsammare takt än den ökning om 5,1 procent som noterades 2022.

Diagram 11 Världshandelns utveckling, fasta priser, volymindex respektive årlig förändringstakt i procent

Källa: CPB och Macrobond

I USA har inflationen fortsatt falla i takt med att räntehöjningarna från Federal Reserve gett effekt. Från att ha toppat på drygt 9 procent under sommaren 2022 noterades inflationen till 5 procent i april. Nedgången kan i huvudsak hänvisas till lägre bränslepriser, medan den underliggande inflationen trots en viss nedgång från toppnoteringarna har börjat bita sig kvar på högre nivåer. Arbetsmarknaden i USA fortsätter att vara stark utan några tecken på avmattning, vilket ger stöd till den breda ekonomin. BNP-utvecklingen bromsade in under det fjärde kvartalet 2022 och väntas fortsätta att göra det under 2023, men bland de mer utvecklade ekonomierna är USA ändå ett av länderna som väntas visa starkast tillväxt under 2023.

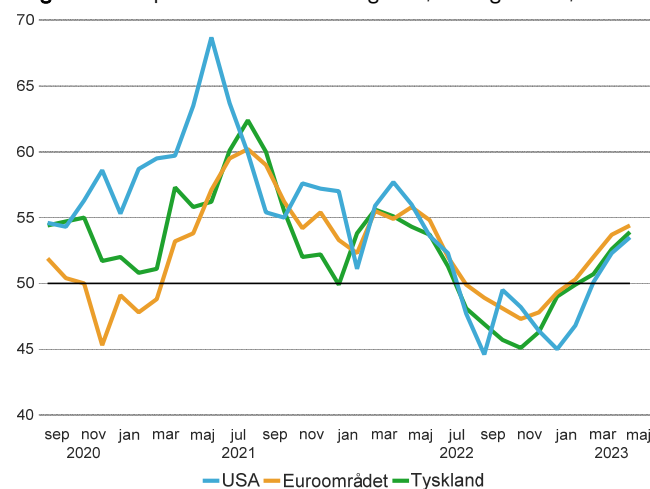
Tillväxten i Euroområdet har stadigt bromsat in under 2022 och väntas fortsätta på den banan även 2023 i takt med att räntehöjningarna och den höga inflationen får allt större påverkan på ekonomin. Samtidigt finns det vissa tecken på ljusning. Bland annat har inköpschefsindex för tjänstesektorn börjat vända upp och motverkar en mer uttalad nedgång bland industrins bedömningar. Det samlade inköpschefsindexet har klättrat stadigt under de första månaderna av 2023.

I Tyskland har BNP-tillväxten gradvis bromsat in under loppet av 2022 och spås nu visa en negativ tillväxt under 2023. Samtidigt har ekonomiska indikatorer såsom konsumentförtroende och företagsförväntningar förbättrats något, men ligger alltfjämt kvar på låga nivåer. Positiva tecken har också kommit från den tyska arbetsmarknaden, där arbetslösheten väntas falla tillbaka något under de kommande månaderna.

I Kina valde myndigheterna att till slut släppa på tidigare kraftiga restriktioner och nedstängningar efter omfattande protester under slutet av 2022. Initialt medförde de lyfta restriktionerna en omfattande smittspridning av Covid i Kina, vilket ledde till en dämpad ekonomisk aktivitet och mobilitet under det fjärde kvartalet. Utöver det har fastighetssektorn i Kina varit hårt pressad under en längre tid. Till skillnad mot stora delar av västvärlden har dock Kinas inflation inte skjutit i höjden,

utan toppade på knappt 3 procent under hösten 2022 och har sedan dess sjunkit tillbaka. Räntorna har samtidigt hållits stabila sedan hösten 2022.

Diagram 12 Inköpschefsindex hela näringslivet, säsongrensat, index

Källa: S&P Global och Macrobond

I takt med att smittspridningen avtog i början av 2023 har den ekonomiska aktiviteten börjat återhämta sig. Resor och detaljhandelsförsäljning har börjat ta fart och Kina är på väg mot en betydligt bättre BNP-tillväxt under 2023 än under 2022. Den största risken mot den ekonomiska utvecklingen i Kina kommer från geopolitisk osäkerhet, där ett eventuellt militärt angrepp mot Taiwan, eller beslut om vapenleveranser till Ryssland, skulle kunna få stora konsekvenser på handeln med omvärlden.

Tabell 2 Internationell BNP-tillväxt, procentuell förändring årstakt

	2022	2023	2024
Världen	3,4	2,8	3,0
USA	2,1	1,6	1,1
Kina	3,0	5,2	4,5
Euroområdet	3,5	0,8	1,4
Tyskland	1,8	-0,1	1,1
Storbritannien	4,0	-0,3	1,0

Källa: IMF och egna bedömningar

Risker för prognosen

En konjunkturprognos är alltid behäftad med osäkerhet men än mer så när det sker stora svängningar i förutsättningarna för den ekonomiska aktiviteten. I vårt grundscenariot sätter den höga inflationen tydliga spår i hushållens konsumtion och de höjda räntorna påverkar bostadsbyggandet samt fastighetssektorn kraftigt. De negativa effekterna bedöms dock inte få fullskaliga spridningar till resten av ekonomin. Ett värre sådant spridning, och då framför allt mer långtgående effekter på det finansiella systemet, skulle ge en sämre utveckling än i vår prognos med en lägre tillväxt och högre arbetslöshet som följd. Det skulle också sannolikt ge en mer utdragen lågkonjunktur. Det samma gäller också vid en förvärrad utveckling av den globala bankoron.

En annan osäkerhetsfaktor är naturligtvis också den fortsatta utvecklingen av kriget i Ukraina. Det finns även stora osäkerheter kring Kina. Dels kopplat till risken för en uppblussad konflikt med Taiwan, dels risken för ett utökat militärt samarbete med Ryssland som med all sannolikhet skulle få konsekvenser för handelsrelationerna med väst.

Elprisernas utveckling har varit en viktig faktor bakom den stigande inflationen och den avsmattade konjunkturen. Läget inför den kommande vintern ser bättre ut än inför den förra. Osäkerheten är dock fortsatt stor och påverkas av flera faktorer som inte går att förutse, inte minst kopplat till vädret. Ett annan utveckling av elpriserna än i vårt grundscenari skulle kunna ge ett både sämre och bättre utfall.

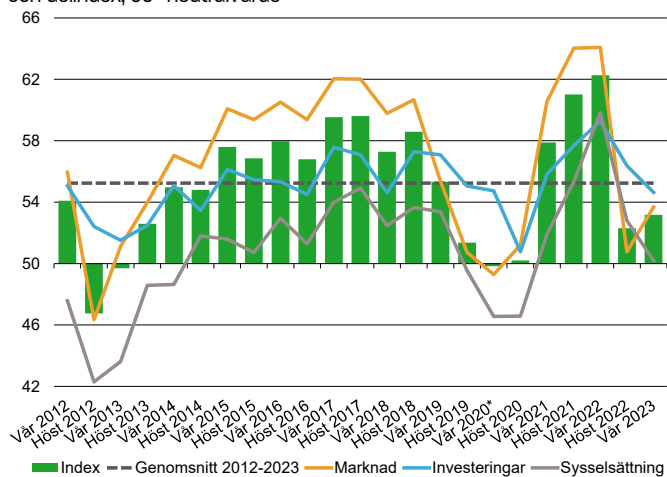
En annan faktor som skulle kunna ge en mer gynnsam utveckling är om motståndskraften på arbetsmarknaden under längre tid visar sig vara ännu starkare än i vår prognos.

Unionens Branschbarometer

Unionen genomför två gånger per år Branschbarometern – en enkätundersökning bland de av förbundets klubbar som har minst 20 medlemmar och vars arbetsgivare är en del av det privata näringslivet. Huvudfokus är klubbarnas bedömningar av företagets utsikter inför det kommande halvåret, satt i relation till det senaste halvårets utveckling. Svaren presenteras nedbrutet på sektorer och branscher samt på geografiska regioner. Den nu aktuella undersökningen genomfördes i månadsskiftet mars/april.

Botten passerad enligt Unionens klubbar

Diagram 13 Konjunkturläget i näringslivet enligt Unionens klubbar, total- och delindex, 50=neutralvärde

*Våren 2020 genomfördes undersökningen i mars, strax innan krisens utbrott i Sverige.

Källa: Unionens Branschbarometer

Branschbarometerens totalindex noteras denna gång till 53, vilket innebär att det har stigit med en enhet sedan höstens undersökning.¹ Index ligger därmed fortsatt med bred marginal under toppnoteringen från förra våren och även under genomsnittet för de senaste dryga tio åren. Eftersom 50 markerar

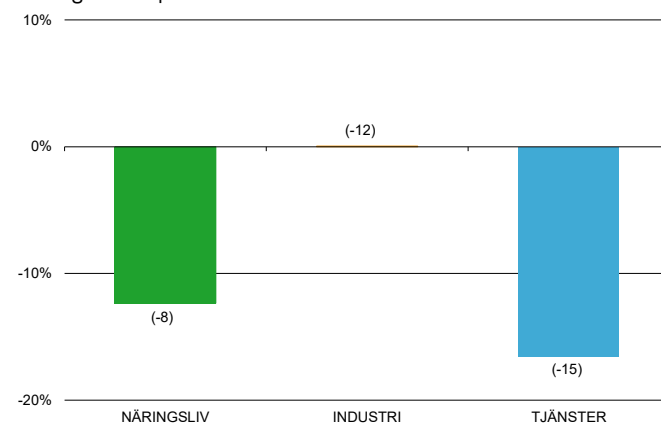
¹ Indexet är en sammanvägning av resultatet för sju indikatorer, vilka omfattar förväntad utveckling under det kommande halvåret gällande företagets marknad (orderingång, försäljning och vinstutveckling), investeringar och sysselsättning.

gränsen mellan positivt och negativt stämningläge, indikerar index dock att klubbarna sammantaget förväntar sig en försiktigt positiv utveckling det kommande halvåret jämfört med hur det senaste halvåret föll ut.

Förstärkningen av index jämfört med i höstas härrör från ljusnande marknadsutsikter – såväl orderingång som försäljning och vinstutveckling väntas växa under det kommande halvåret. De sammanlagda utsikterna gällande investeringar och sysselsättningen har båda dämpats under hösten och vintern – dock utan att de därmed signalerar någon större dramatik. Investeringsförväntningarna pekar på fortsatt tillväxt och ligger nu i paritet med det historiska genomsnittet, medan sysselsättningen sammantaget väntas ligga kvar på oförändrad nivå jämfört med de senaste sex månaderna.

I höstens rapport uppmärksammades att sysselsättningsutsikterna enligt klubbarna då var fortsatt positiva och även låg högre än marknadsutsikterna, ett förhållande som inte tidigare hade inträffat i Branschbarometern. Detta i ett läge då många bedömare av svensk ekonomi tyckte sig se tydliga tecken på en begynnande varselvåg och förutsåg en stigande arbetslöshet. Vi såg flera tänkbara förklaringar till dessa efter omständigheterna något överraskande svar – så som att företagen såg den då kännbara dämpningen i efterfrågan som kortvarig, och att den stora bristen på arbetskraft som hade rått under en längre tid lett till att många verksamheter var underbemannade och i det längsta skulle prioritera att behålla befintlig personal.

Diagram 14 Nulägesbedömning av företagets lönsamhet, viktade nettoandelar i procent, 0 = normalläge, förändring i procentandelar jmf förra mätningen inom parentes²

Källa: Unionens Branschbarometer

Utvecklingen på arbetsmarknaden det senaste halvåret och de nu uppdaterade bedömningarna av företagets nuläge och framtidsutsikter tyder på att vi var rätt ute i höstas. Arbetslösheten och sysselsättningen har fortsatt i positiv riktning, och någon kraftig sättnings gällande efterfrågan på företagets produkter har på totalnivån inte inträffat. För att ge en rättvisande bild ska det påpekas att företagets lönsamhetsläge enligt klubbarna har försvagats något sedan i höstas, vilket gäller både inom industrin och tjänstesektorn. Denna försämring får dock

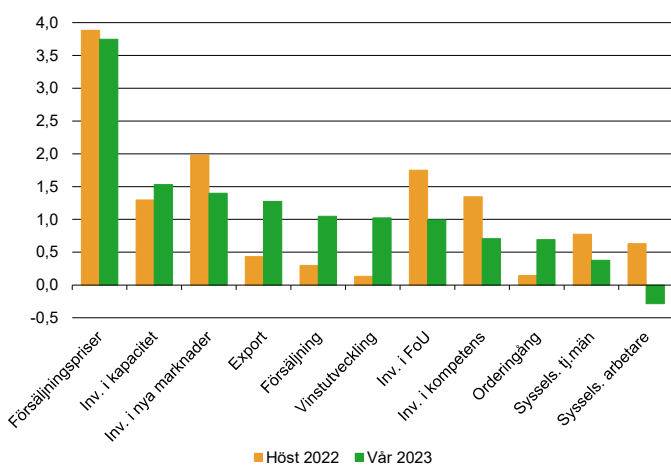
² Skalan går mellan -100 (alla svarande bedömer lönsamhetsläget som sämre än normalt) och +100 (alla bedömer lönsamhetsläget som bättre än normalt), med 0 som ett neutralt läge.

betecknas som mild och lönsamheten ligger sammantaget i båda sektorerna just nu inom ett bedömt normalintervall.

Vår läsning av klubbarnas svar blir därmed att avmattningen i näringslivets efterfrågan bottnade under vintern eller under den tidiga våren. Svackan har varit mild, såväl sysselsättningen som företagets investeringar har hållits uppe väl och det närmaste halvåret väntas efterfrågan och vinsten åter, om än långsamt, ta ny fart.

De positiva utsikterna för näringslivet som helhet har främst sin grund i en stärkt efterfrågan från utlandet. Exporten väntas växa, och när de exporttunga verksamheterna jämförs med de som enbart säljer på den svenska marknaden är omdömena gällande ordergång, försäljning, investeringar i ny kapacitet och sysselsättningen för såväl arbetare som tjänstemän alla mer positiva för de exporttunga företagen.

Diagram 15 Förväntansläget uppdelat på indikatorer, förväntad förändring i procent jmf föregående halvår

Källa: Unionens Branschbarometer

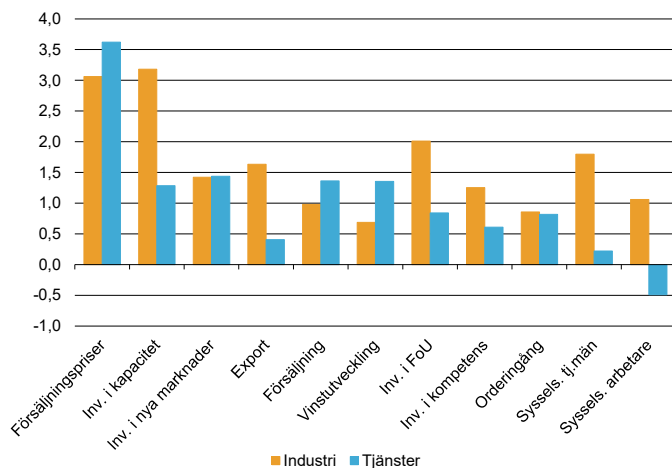
På totalnivån ligger förväntningarna gällande sysselsättningen för såväl arbetare som tjänstemän inom gränserna för det intervall som vi benämner som ”oförändrad utveckling”,³ vilket i båda fallen alltså innebär en sänkt förväntan jämfört med i höstas. Denna sänkta förväntan på totalnivån är dock helt ett resultat av en avkyld efterfrågan på arbetskraft inom tjänstesektorn – inom industrin är tvärtom utsikterna gällande både arbetare och tjänstemän mer positiva nu än för ett halvår sedan.⁴

Även gällande investeringar skiljer sig förväntningarna påtagligt åt mellan tjänsteföretagen och – de oftare betydligt mer exporttunga – industriföretagen. De senare har skruvat upp sina förväntningar jämfört med i höstas, främst gällande investeringar i kapacitet, och är betydligt mer optimistiska gällande investeringsutvecklingen än tjänsteföretagen, vilkas prognoser istället nu ligger lägre än i höstas.

Gällande försäljningspriserna ligger förväntan på ökningstakten fortsatt kvar på en historiskt sett mycket hög nivå. För den

som letar efter positiva tecken när det gäller en sänkt inflationstakt går dock sådana att finna i klubbarnas svar. Försäljningspriserna väntas trots allt, i båda sektorerna, öka i långsammare takt nu än vad som var fallet vid höstens undersökning, och i båda sektorerna väntas inköpspriserna det kommande halvåret öka i klart lägre takt än vad som varit fallet under de senaste sex månaderna (4 respektive 8 procents ökningstakt inom industrin, och 5 respektive 7 procent inom tjänstesektorn).

Diagram 16 Förväntansläget uppdelat på indikatorer och sektor, förväntad förändring i procent jmf föregående halvår

Källa: Unionens Branschbarometer

Med tanke på rådande fokus på livsmedelsprisernas utveckling kan särskilt nämnas att inköpspriserna inom livsmedelsindustrin väntas öka med knappt 4 procent det kommande halvåret, en kraftig sänkning av ökningstakten från de dryga 12 procent som de enligt klubbarna stigit med under det senaste halvåret (mer om försäljnings- och inköpsprisernas utveckling går att läsa i rapportens inflationskapitel).

Försvarsindustrin och bygg i skilda världar

När Branschbarometerens övergripande index delas upp på undersökningens olika branscher, framgår att utvecklingen det kommande halvåret relativt utfallet för det senaste halvåret väntas bli mest positivt i den bransch som benämns ”övrig industri”. Det är också en av de branscher där utsikterna har skruvats upp mest jämfört med den förra undersökningen.

En del av detta har att göra med att läkemedelsindustrin, en delbransch som under flera år gått och som fortsätter att gå starkt, sorteras in under denna breda hatt. Den enskilt viktigaste förklaringen är dock att även försvarsindustrin återfinns här, en del av industrin som för närvarande går på ett exceptionellt högt varvtal. Inte vid något tidigare tillfälle har en bransch/branschgren i Branschbarometeren rapporterat ett så starkt nuläge och så högt ställda förväntningar som klubbarna inom försvarsindustrin gör nu.⁵

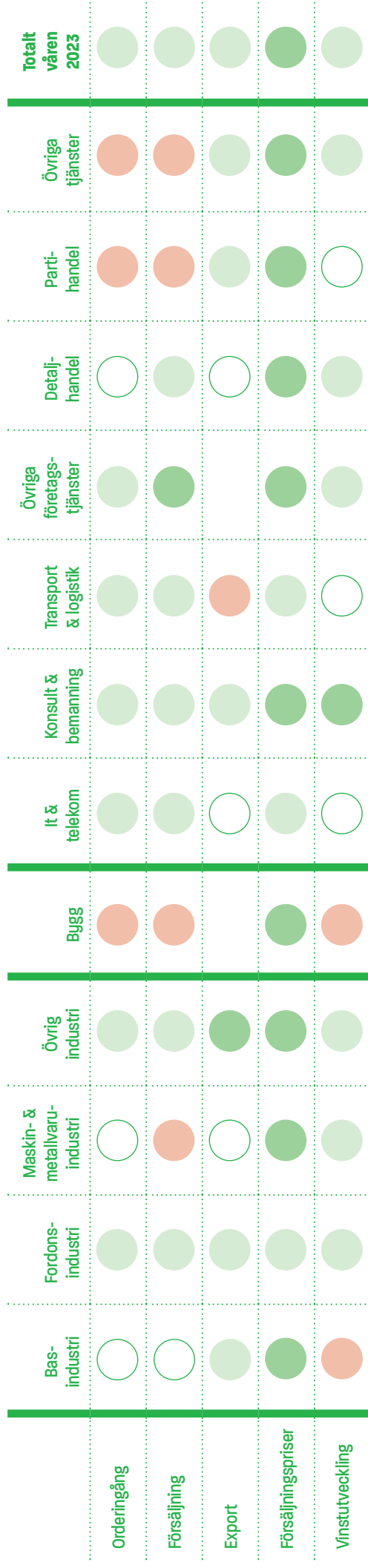
⁵ Noterbart är att försvarsindustrin dels är den enda bransch/delbransch i undersökningen där inte en enda av klubbarna svarar att brist på efterfrågan är ett hinder för företagets expansion i nuläget, dels med bred marginal är den bransch/delbransch där störst andel svarar att arbetskraftsbrist är ett sådant hinder.

³ Intervall är mellan +0,49 och -0,49 procent.

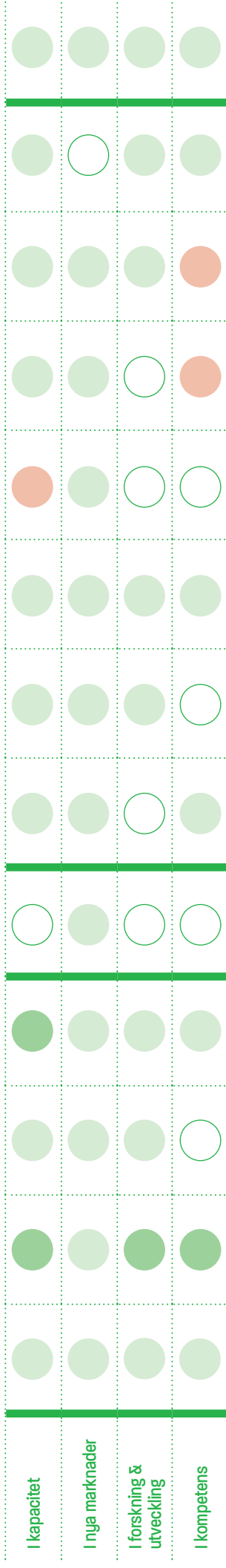
⁴ En strukturell skevhet i Branschbarometeren slår igenom i sysselsättningssiffrorna. Undersökningen riktar sig till klubbar inom privata näringslivet med minst 20 medlemmar. Därmed fångas utvecklingen i offentlig sektor och i de minsta företagen inte upp.

Unionenklubbarnas bedömning av konjunkturen våren 2023

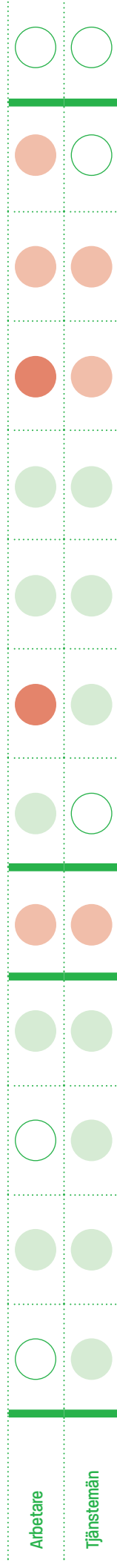
Det kommande halvåret i förhållande till det senaste halvåret – branschindelat*

Investeringar

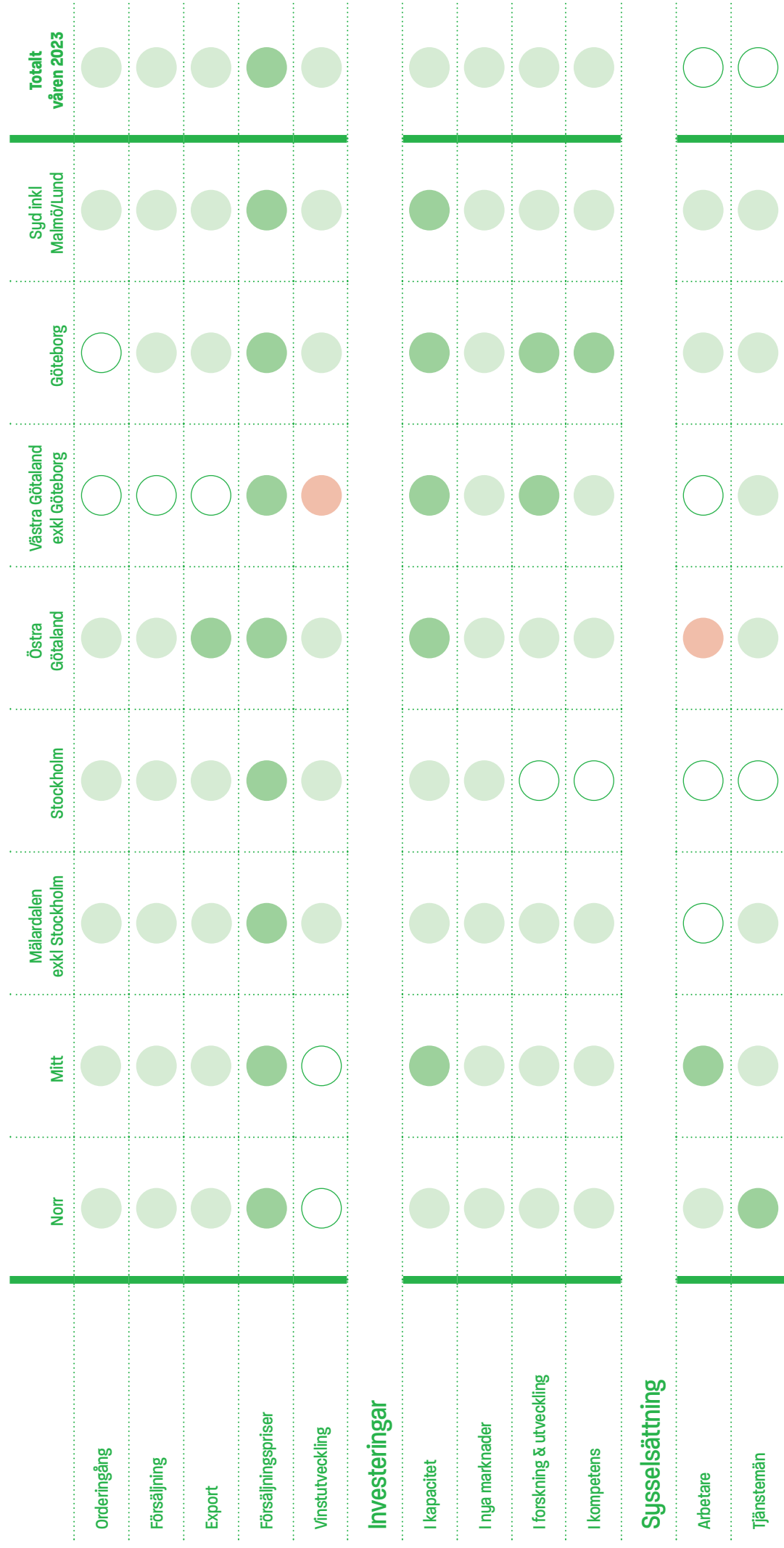
Sysselsättning

*Basindustri: kemi, skog/papper och stål/gruv. Övrig industri: försvar, livsmedel, läkemedel och övriga industribranscher. IT-konsulter ingår i Konsult och bemanning.

Unionenklubbarnas bedömning av konjunkturen våren 2023

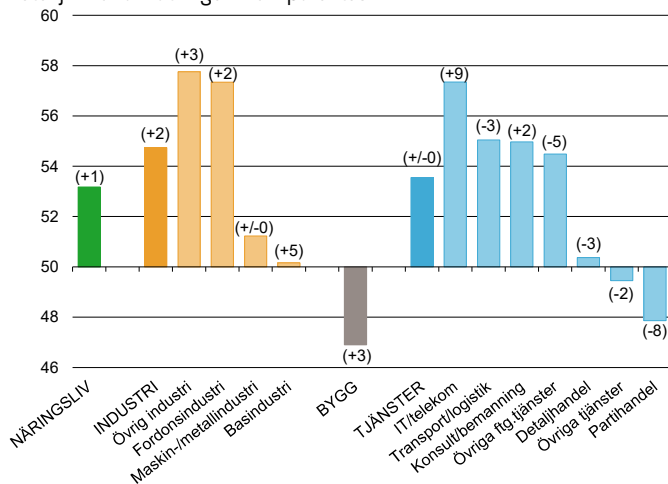
Det kommande halvåret i förhållande till det senaste halvåret – regionindelat*

* **Norr:** Lappland, Norrbotten, Västerbotten, Ångermanland, Medelpad, Jämtland och Härjedalen. **Mitt:** Hälsingland, Gästrikland, Dalarna och Värmland. **Mälardalen:** Uppland, Södermanland, Västmanland, Närke och Gotland. **Östra Götaland:** Östergötland, Småland och Öland. **Västra Götaland:** Västergötland, Dalsland, Bohuslän och norra Halland. **Syd:** Blekinge, södra Halland och Skåne.

Förklaringen är förstås lika uppenbar som tragisk – Rysslands fullskaliga överfall av Ukraina. Detta har lett till kraftigt stigande global efterfrågan på alla typer av försvarsmateriel, och en situation där den svenska försvarsindustrin sliter med att hinna expandera sin produktionskapacitet för att kunna tillgodose denna efterfrågan.

Diagram 17 Förväntansläget i Unionens Branschbarometer uppdelat på sektorer och branscher, index med 50=neutralvärde, förändring i indexenheter jmf förra mätningen inom parentes⁶

Källa: Unionens Branschbarometer

Även i fordonsindustrin har utsikterna skruvats upp jämfört med i höstas. Detta förklaras delvis av att utvecklingen under det senaste halvåret störces av att de långvariga problemen med komponentbrister fortsatte att dröja sig kvar och satte käppar i hjulen i större utsträckning än vad som förutsågs i höstas. Men de positiva förväntningarna på det kommande halvåret är inte främst en effekt av en låg jämförelsenivå – lönsamheten i branschen bedöms exempelvis vara normal för närvarande – eller av att branschen skulle kunna fortsätta att leva på kvarvarande ”gamla” ordrar. Faktum är tvärtom att ordergången väntas växa det kommande halvåret, och branschen tillhör dem där tillväxten väntas bli som kraftigast gällande såväl investeringar som sysselsättning.

Bland branscherna i tjänstesektorn är förväntansläget starkast – och har i tillägg stärkts mest av samtliga branscher sedan i höstas – inom it & telekom. Bakom det positiva skiftet sedan i höstas ligger främst kraftigt förbättrade marknadsutsikter för telekom. Branschen är kluven när det gäller efterfrågan på arbetskraft, med relativt stora neddragningar att vänta inom telekom medan it-företagen tvärtom avser expandera i snabb takt.

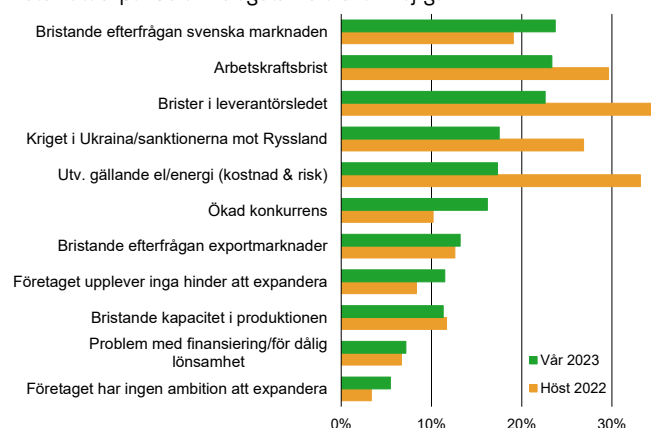
Mest negativ väntad utvecklingen under våren och sommaren (jämfört med det senaste halvårets utfall) bli inom livsmedelsindustrin (en del av ”övrig industri”), skog- och pappersindustrin (tillhör basindustrin), bygg, sällanköpshandeln (inom detaljhandeln) samt inom partihandeln. Samtliga dessa

⁶ Övrig industri utgörs av: försvars-, livsmedels-, läkemedelsindustri samt övrig tillverkande verksamhet. Övriga företagstjänster samlar tjänsteföretag med det gemensamma att de i huvudsak har andra företag/offentlig sektor som sina kunder samt tillhör branscher som inte samlar ett tillräckligt svarsunderlag i undersökningen för att särredovisas. Basindustrin utgörs av följande underbranscher: kemi-, skogs-

branscher/delbranscher får i denna upplaga av Branschbarometern en indexnotering under 50. Värt ett särskilt påpekanande är att de mest dystra utsikterna gällande sysselsättningen det kommande halvåret återfinns inom bygg och handeln – och då främst inom sällanköpshandeln. Inom dessa branscher väntas kännbara neddragningar för såväl arbetare som tjänstemän, kopplingen mellan detta och hushållens pressade konsumtionsutrymme är förstås uppenbar.

Arbetskraftsbristen fortsatt stort hinder

Diagram 18 Vilket/vilka är de främsta hindren för den svenska verksamheten att expandera i nuläget? Flera svar möjliga

Källa: Unionens Branschbarometer

I undersökningen anger klubbarna vilket eller vilka som är de främsta hindren för företagets svenska verksamhet att expandera i nuläget. Bristande efterfrågan från svenska marknaden ligger i topp, dock i princip jämsides med arbetskraftsbrist och brister i leverantörsledet. Denna brist på inhemsk efterfrågan och ökad konkurrens är de enda faktorer som ökat mer än marginellt sedan i höstas. Tillsammans med det faktum att arbetskraftsbristen minskat – främst inom tjänstesektorn – pekar de på ett något sämre konjunkturläge just nu än för ett halvår sedan. Skillnaderna får nog dock betecknas som förhållandevis små – vilket går i linje med hur vi ovan konstaterat att lönsamhetsomdömena har utvecklats.

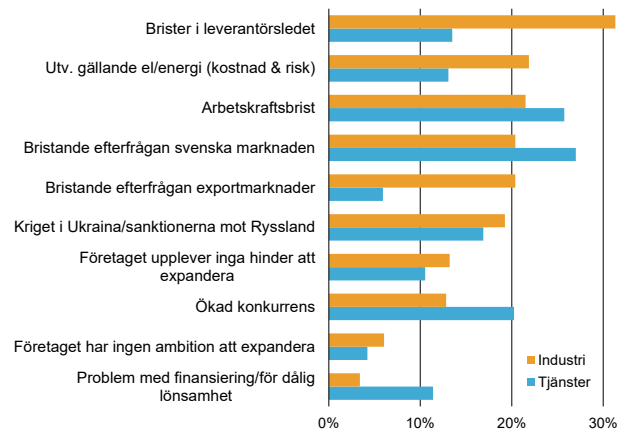
Jämfört med för ett år sedan blir förändringen i hur klubbarna besvarar denna fråga desto tydligare. Nu är det 31 procent av klubbarna som anger bristande efterfrågan på den svenska och/eller på exportmarknader som ett av de främsta hindren för expansion – för ett år sedan var motsvarande andel endast tolv procent. Detta skifte framstår särskilt tydligt inom handeln. På ett år har andelen inom detaljhandeln som svarar att bristande inhemsk efterfrågan är ett expansionshinder ökat från 10 till 33 procent, för partihandeln är motsvarande ökning från 6 till hela 57 procent.

Leverantörsproblemen har minskat i båda sektorerna under det senaste halvåret, men är fortsatt det med marginal största

och pappers- samt stål- och gruvindustri. Övriga tjänster består i huvudsak av delbranscherna media, turism och hotell & restaurang. IT-konsulter ingår i branschen konsult & bemanning, och inte i it & telekom.

hindret inom industrin. Nu svarar 53 procent av fordonsklubbar att brister i leverantörsledet är ett av de främsta hindren. I höstas var motsvarande andel 74 procent. Även för partihandeln, som i likhet med fordonsbranschen varit hårt drabbad av leverantörs-/leveransproblem, har situationen i detta avseende ljusnat avsevärt sedan i höstas. Då angav 67 procent detta som ett hinder, vilket nu sjunkit till 33 procent.

Diagram 19 Vilket/vilka är de främsta hindren för den svenska verksamheten att expandera i nuläget? Sektorer. Flera svar möjliga

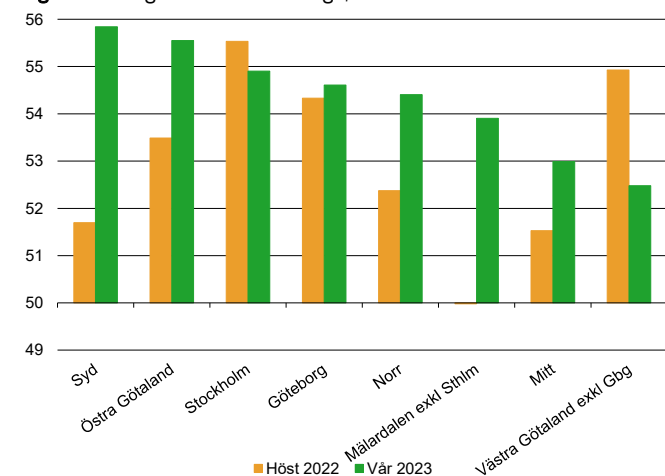

Källa: Unionens Branschbarometer

Möjlig (kanske även troligen) finns en mått av säsongvariation inlagd i detta, men anmärkningsvärd är oavsett den kraftiga minskningen av andelen industriklubbar som svarar att utvecklingen gällande priset och tillgången på el/energi är ett hinder för expansion. Även om det fortsatt är ett av de hindren som hålls fram främst inom industrin så har andelen halverats sedan i höstas. Andelen har även minskat bland tjänsteföretagen, men inte i samma utsträckning.

Sammantaget stärker klubbarnas svar på hinderfrågan bilden av att konjunkturläget är svagare för tjänsteföretagen än för industrin – till följd av sektorns stora beroende av den svenska marknaden och dess avkylning i inflationens och inflationsbekämpningens spår.

Diagram 20 Regionalt förväntansläge, index med 50=neutralvärde

Källa: Unionens Branschbarometer

En analys av resultaten i Branschbarometern utifrån geografi visar kortfattat två saker: stämmningsläget har skruvats upp mer än marginellt i fem av åtta regioner sedan i höstas, samt att index indikerar sammantaget positiva utsikter i samtliga regioner det kommande halvåret.

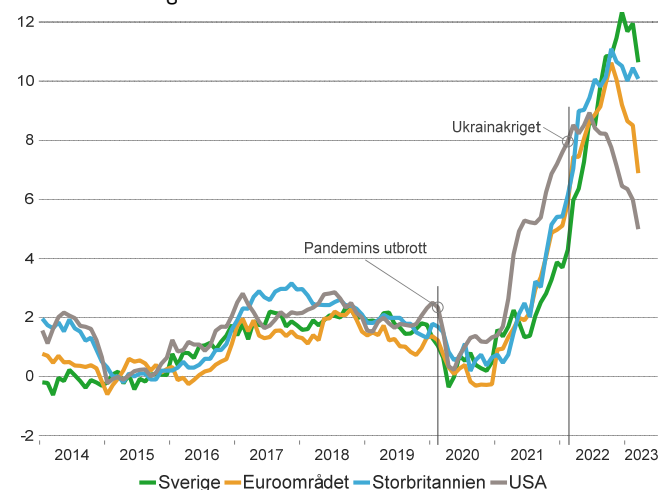
Denna upplaga av Branschbarometern baseras på bedömningar från 563 klubbar på 547⁷ företag med sammanlagt 570 000 anställda i Sverige. Svarsfrekvensen var 36 procent. Undersökningen genomfördes under perioden 21/3 – 3/4.

Inflationen minskar snabbt under året

Inflationen tog snabb fart i USA i samband med pandemin och den amerikanska centralbanken påbörjade en räntehöjningscykel tidigare än ECB och Riksbanken. Inflationstakten i USA har i nästan ett år minskat snabbt och siffran för mars var 5,0 procent.

I euroområdet påbörjades minskningen i oktober förra året och som vi bedömde i vår förra konjunkturprognos vände inflationen tydligt ned under första kvartalet i år och minskar nu i snabb takt. Inflationen i euroområdet var i mars 6,9 procent och i Sverige 10,6 procent (mätt som KPI).

Diagram 21 Inflation jämfört med omvärlden, konsumentpriser, årlig procentuell förändring

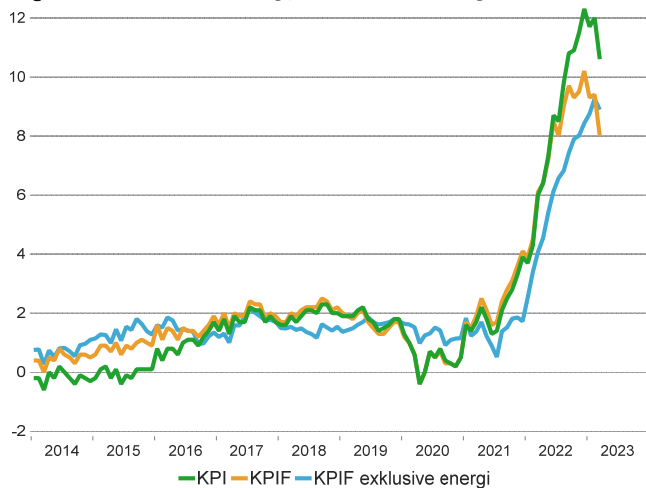
Not: De vertikala strecken visar pandemi- och krigsutbrotten

Källa: Macrobond och SCB

Många bidragande faktorer till den höga inflationen är kända: komponentbrist, råvarubrist och höga leveranskostnader. En försvagning av kronan de senaste två åren har ytterligare bidragit till ökade priser. I de flesta västländer fördes en i backspeglarna sett alltför expansiv penning- och/eller finanspolitik under pandemin, framför allt i USA och euroområdet men också i Sverige. Energipriserna har haft och har en mycket stor påverkan, men även utan dem ligger inflationen på höga nivåer, 8,9 procent i mars (KPIF exklusive energi).

⁷ Skillnaden i antalet klubbar och företag beror på att det i vissa fall inkommit svar från flera klubbar inom samma koncern. Det angivna antalet anställda som svaren representerar är korrigerat för detta.

Diagram 22 Inflationsmått, årlig procentuell förändring

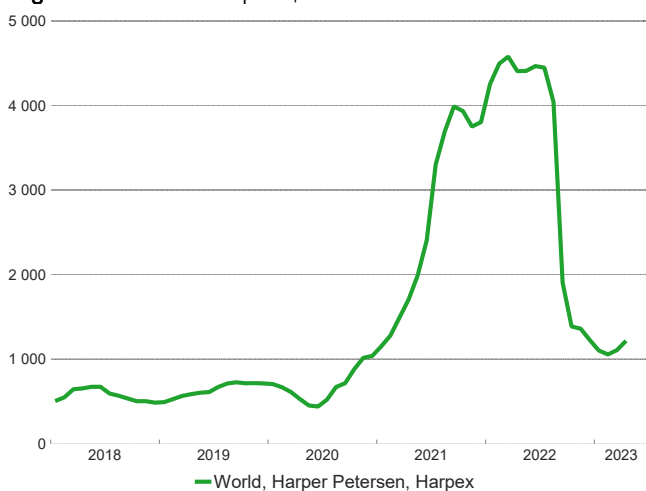
Källa: Macrobond och SCB

Sjunkande fraktpriser och avtagande komponentbrist

Komponentbrist och leveransproblem orsakade av coronapandemin har lättat väsentligt även om vi ännu inte är helt tillbaka till ett normalläge, det tar flera år att fullt ut åtgärda köer i orderböcker och i logistikkedjor. Kina har under det senaste halvåret i praktiken övergivit sin nolltoleranspolitik mot covid-19 vilket har underlättat.

Andelen klubbar som i Branschbarometern anger att brister i leverantörsledet är ett hinder för expansion av verksamheten har visserligen minskat från 42 procent till 23 på ett år, men det är enligt vår undersökning fortfarande det tredje vanligaste hindret för företagen att expandera. (Läs mer om detta i avsnittet om Branschbarometern).

Diagram 23 Containerfraktpriser, USD

Källa: Macrobond och SCB

Priserna för frakt har fortsatt att rasa men har nyligen börjat stabiliseras. Genomsnittspriset för sjötransporter var som mest 4 500 dollar och var i februari nere på 1 000 dollar, en minskning med 78 procent på ett år.

Energi priser fortsätter sjunka

Som vi såg framför oss i höstens konjunkturprognos har oljepriset fortsatt nedåt. Terminspriserna indikerar en fortsatt

nedgång de kommande åren. Mest sannolikt avtar hastigheten i prisfallet då USA kommer att fylla på sina oljereserver igen och då prisnivån nu närmar sig nivåer som OPEC+ och USA ser som önskvärda. OPEC+ beslutade i april att minska produktionen med 1,2 miljoner tunnor per dag vilket motsvarar 3,7 procent av den globala efterfrågan, i syfte att stabilisera priset. Minskningen kritiserades av USA som för stor.

Ett avslut på Ukrainakriget kan ge lägre priser än grundscenariot och ökade konflikter i världen kan ge högre. Ökad geopolitiska spänningar ökar värdet av investeringar i alternativa energilösningar.

Diagram 24 Prisutveckling för Brent-olja samt terminspriser, USD/tunna

Not: De vertikala strecken visar pandemi- och krigsutbrotten

Källa: Macrobond och ICE

Naturgaspriset i Europa, vilket har stor påverkan på svenska elpriser, har minskat med runt 67 procent jämfört med förra året. Naturgaslagren i Europa är nu fyllda till 65 procent vilket ska jämföras med 35 procent samma tidpunkt förra året samt med historiska nivåer på mellan 20 och 40 procent i maj månad.

Diagram 25 Naturgaspris i Europa, EUR/MWh

Källa: Macrobond och ICE

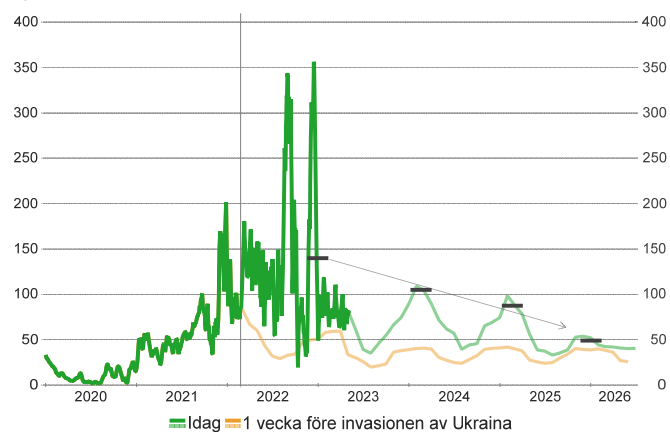
Europa befinner sig nu i en betydligt bättre situation inför vintern jämfört med den förra. Detta syns också i marknadens förväntningar på vinterns elpriser.

Elpriserna kommande vinter bedömer vi bli väsentligt lägre än denna vilket tillsammans med en nedgång av oljepriset i mycket hög grad kommer bidra till att minska inflationstakten.

En osäkerhet är om de franska och svenska kärnkraftverken kommer att vara mer eller mindre i drift denna vinter än föregående. En annan är hur kall vintern blir.

Vår bedömning är att den kommande vinters elpriser i Norden blir runt 25 procent lägre än den som varit, och att priserna vintern 2024/2025 sjunker med ytterligare runt 20 procent.

Diagram 26 Ukrainakrigets påverkan på elpriser. Utfall samt terminspriser före invasionen jämfört med idag, en veckas glidande medelvärde, Norden, EUR/MVh

Not: Det vertikala strecket visar krigsutbrottet. Svarta horisontella streck visar vintrarnas bedömda medelvärden

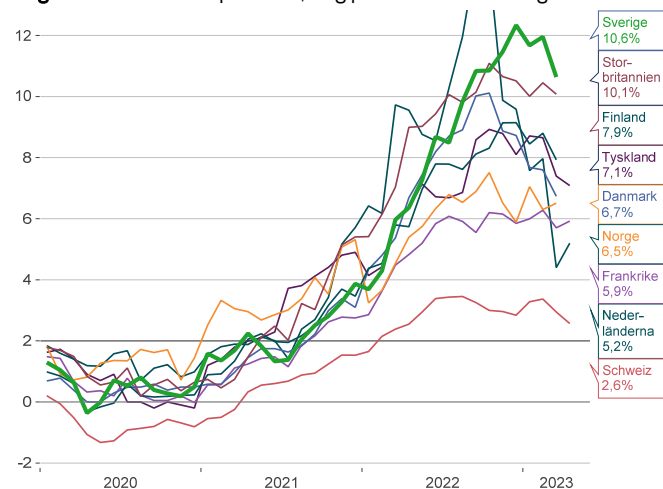
Källa: Macrobond, ICE och egna beräkningar

Sett till helåret 2023 bedömer vi att elpriset blir cirka 45 procent lägre i genomsnitt än för helåret 2022. Samtidigt så är det värt att minnas att elpriset 2023 trots detta blir nästan dubbelt så dyrt jämfört med ett normalt år innan ukrainakriget och pandemin. Först efter 2025 är vi tillbaka till en mer stabil elprisutveckling närmare tidigare nivåer. Sjunkande elpriser kommer under lång tid bidra till ett nedåtryck på inflationen.

Svensk inflation avviker

I höstas började den svenska inflationen avvika från euroområdet och har sedan dess legat långt över denna. Sverige har också långt högre inflation än våra nordiska grannar samt viktiga konkurrentländer.

Diagram 27 Konsumentprisindex, årlig procentuell förändring

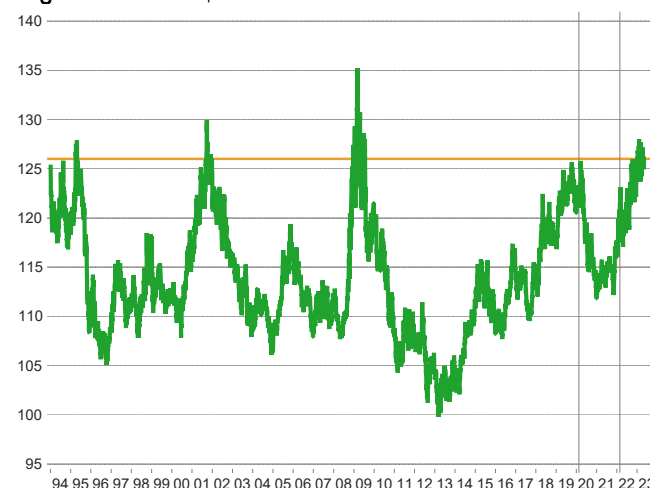

Källa: Centralbanker och Macrobond

En svag krona är en delförklaring men långt ifrån hela sanningen. Kronan har sedan i höstas stärkts mot dollarn och norska kronan samt tappat endast 3 respektive 4 procent mot pundet respektive euron.

De senaste 12 månaderna har kronan jämfört med viktiga handelsländers valutor (KIX) försämrats med 4 procent och från när kronan var som starkast under pandemin har den försämrats med cirka 10,5 procent. Under samma period har matpriserna ökat med mer än 26 procent.

Diagram 28 KIX-index, 1992MII = 100

Not: De vertikala strecken visar pandemi- och krigsutbrotten, det horisontella historiska maxvärdet

Källa: Riksbanken och Macrobond

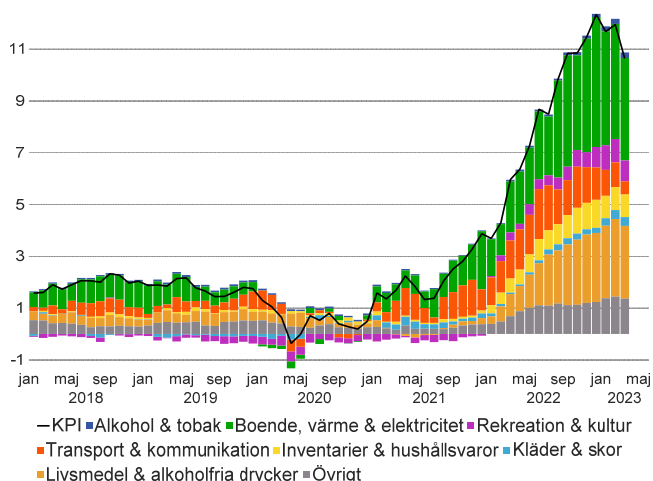
Sett över längre tid så förstärktes kronan i början av pandemin men för att sedan försvagas. Växelkursen är nu tillbaka på samma svaga nivå som innan pandemin. En stabilisering eller förstärkning under de kommande 12 månaderna är ur ett historiskt perspektiv mer sannolik än en fortsatt försvagning men växelkurser är erkänt svåra att prognosticera både på kort och lång sikt.

En annan förklaring till att Sverige avviker är att vi jämfört med andra europeiska länder – trots väldigt goda relativa förutsättningar – inte har gjort lika stora finanspolitiska åtgärder för att hålla nere elpriset. De åtgärder som har gjorts har också gjorts relativt sent. Sverige har inte heller infört pris- eller vinsttak för energibolagen till skillnad från många andra länder. Att elstödet skedde genom en klumpsumma och inte genom till exempel en tillfällig sänkning av elmomsen gör att den kostnadsminskningen för konsumenterna inte syns i statistiken.

Produktion, transport och försäljning av livsmedel har ett stort energiinslag. Men trots sjunkande energipriser och att europeiska livsmedelsråvarupriser har sjunkit i ett år så har priserna i matbutiken i Sverige fortsatt att öka snabbt och det är först nu vi kan skönja en stabilisering av livsmedelsinflationen. För flera andra europeiska länder skedde detta redan under förra året.

Livsmedelsprisernas bidrag till konsumentprisindexet i Finland och Danmark är 0,8 procentenheter lägre än i Sverige. I Norge och USA är bidraget nära hälften så stort som i hos oss.

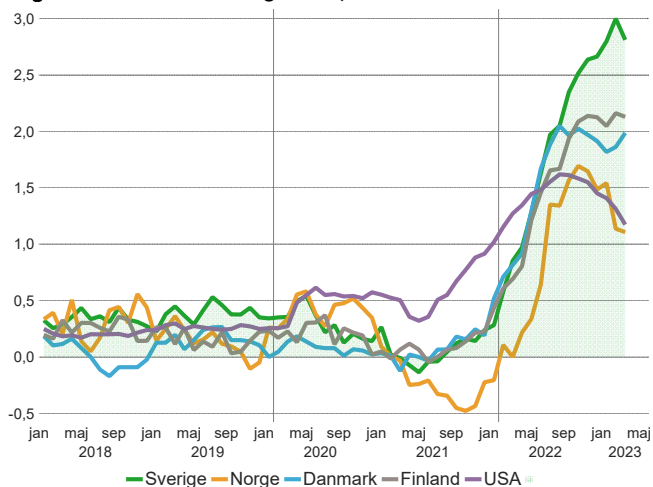
Diagram 29 Bidrag till KPI, procentenheter

Källa: Riksbanken och Macrobond

Detta skiljer sig mot hur det brukar se ut, vanligtvis är skillnaden mellan länderna plus minus 0,25 procentenheter. Stora förändringar i hur stor andel av livsmedlen som produceras i respektive land sker inte på kort tid och växelkursutvecklingen har varit liknande i Norge så andra möjliga förklaringar behövs: att svenska konsumenter är villigare att acceptera prisökningar än de i de andra länderna av okänd anledning, att konkurrensen i livsmedelskedjan är lägre än i de andra länderna och/eller att producenter, transportörer, grossister samt detaljhandlare i livsmedelskedjan har skyddats i mindre utsträckning från ökade energipriser i Sverige än i andra länder.

Diagram 30 Livsmedels bidrag till KPI, procentenheter

Not: De vertikala strecken visar pandemi- och krigsutbrotten

Källa: Centralbanker, Macrobond och egna beräkningar

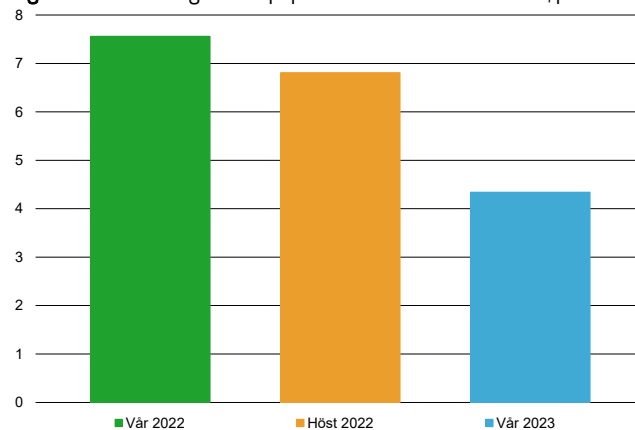
Det sista bedömer vi har haft störst påverkan. I Europa har många länder infört någon form av pristak, sänkt elskatten eller elmomsen, däribland Norge, Finland och Danmark. En annan hantering av elkrisen hade kunnat ge 2 till 5 procentenheters lägre inflationsciffror.

Minskad ökningstakt av inköspriser leder till lägre inflation

Unionens klubbar förväntar sig mindre ökning av inköspriserna framöver. De förväntas öka med 4,3 procent det kommande halvåret, nästan en halvering av prisökningstakten jämfört med hur de svarade i höstas.

Inkösprisökningen inom industrin halveras det kommande halvåret jämfört med det föregående och förväntas bli 4,1 procent. Inom tjänstesektorn förväntas prisökningstakten minska med en tredjedel till 4,8 procent. Denna lugnare takt ger mer fördröjningseffekt på försäljningsprisökningarna.

Diagram 31 Förändring av inköspriser kommande 6 månader, procent

Källa: Unionens Branschbarometer

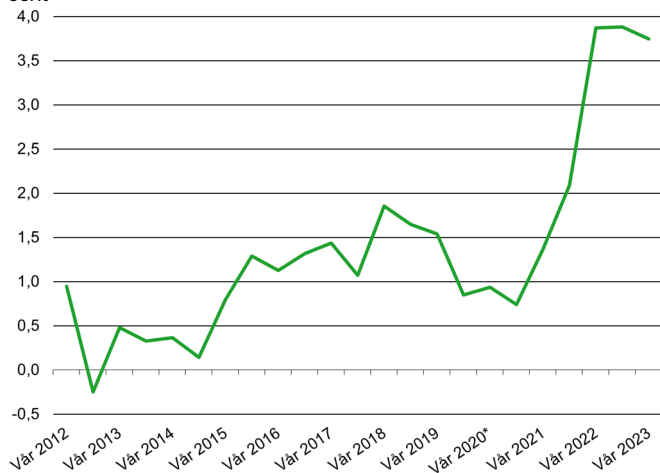
Den snabbaste avmattningen av inkösprisökningar sker inom delbranscherna maskin & metall, basindustrin, partihandeln och övriga företagstjänster. Den minsta förändringen sker inom transport & logistik samt detaljhandeln.

Klubbarna i livsmedelsindustrin ser att inkösprisökningarna sjunker till en tredjedel av vad de varit, från 12 till 4 procent per halvår, medan dagligvaruhandeln endast ser framför sig en minskning med 1/5 av tidigare takt.

Klubbarnas bedömningar av försäljningspriserna det närmsta halvåret är att de flesta branscher inte kommer kunna öka sina försäljningspriser fullt ut i takt med ökningen av inköspriserna. Framförallt gäller det IT & telekom, transport & logistik, basindustrin, fordonsindustrin och övriga tjänster. Inom detaljhandeln är bilden annorlunda, där förväntas försäljningsprisökningen bli runt 70 procent av ökningen av inköspriserna föregående halvår.

Enligt klubbarnas bedömning i Unionens undersökning väntas företagen under det kommande halvåret höja sina försäljningspriser med 3,7 procent, en fortsatt mycket hög takt jämfört med de senaste tio åren men en minskning från förra undersökningen.

Diagram 32 Förändring av försäljningspriser kommande 6 månader, procent

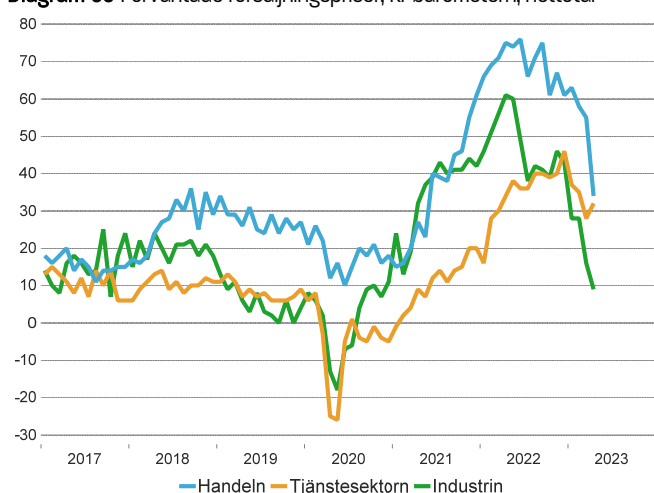

Källa: Unionens Branschbarometer

Klubbarnas svar i tjänstesektorn skiljer ut sig. Förväntan på försäljningsprisökningar det närmsta halvåret inom industrin har minskat med 1,3 procentenheter på ett år till 3,1 procent, inom tjänstesektorn endast 0,1 procentenheter till 3,6 procent.

Allt fler företag bedömer i Konjunkturinstitutets senaste mätning att försäljningspriserna kommer att minska de närmsta tre månaderna. Förväntningarna inom handeln har fallit mycket snabbt på kort tid och tillika inom industrin men tjänstesektorn släpar efter.

Diagram 33 Förväntade försäljningspriser, KI-barometern, netttotal

Källa: Konjunkturinstitutet och Macrobond

Unionens klubbar inom sällanköpshandeln tror att försäljningspriserna kommer att öka med 3,5 procent det närmsta halvåret, en minskning med 1,5 procentenheter på ett år, vilket är en tydlig signal på en vikande efterfrågan.

Förväntan på försäljningspriserna inom livsmedelsindustrin kommande halvår jämfört med förra mätningen minskar ännu mer, från 7,8 till 3,9 procent, närmast en halvering på kort tid och de är nu på en nivå som kommer bidra till att dra ned inflationen.

Vår samlade bild är att utveckling av inköps- och försäljningspriser och förväntningarna på dessa ger ett fortsatt starkt tryck nedåt på inflationen, framför allt för varuinflationen samt att tjänsteinflationen börjar sjunka men i långsammare takt än för varor.

Diagram 34 Varu- & tjänsteinflation, årlig procentuell förändring

Källa: Unionen, Konjunkturinstitutet och Macrobond

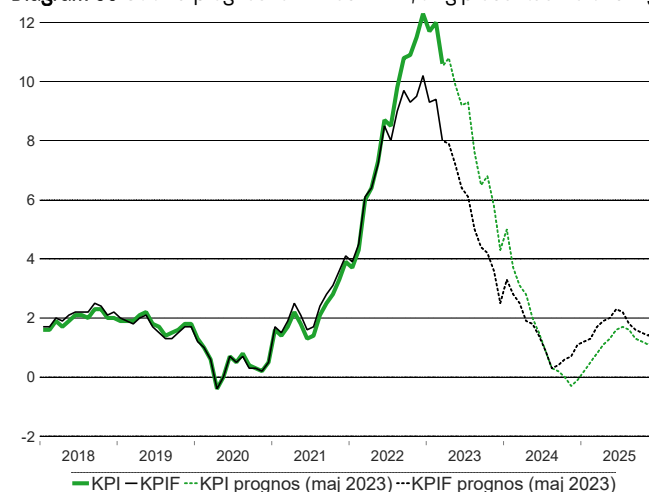
Prognos

Det mesta talar för en snabb minskning av inflationen. Många viktiga priser kommer fortsätta att falla eller stabiliseras i takt med att de negativa effekterna av pandemin och ukrainakriget fortsätter att klinga av. De snabba minskningarna av olje- och framförallt elpriset tillsammans med avtagande prisökningar för insatsvaror och tjänster pressar ned inflationen mycket snabbt.

Prismedvetenheten hos konsumenter är nu stor och företag som har höjt priserna mycket kan inte fortsätta att göra det utan att tappa marknadsandelar till lågprisalternativ. Ökade boendekostnader leder till minskad efterfrågan för de flesta varor och tjänster.

Avtalsrörelsen bidrar också fortsatt till att dämpa inflationsförväntningarna och de är redan i dagsläget i linje med inflationsmålet.

Diagram 35 Utfall & prognos för KPI och KPIF, årlig procentuell förändring

Källa: Unionens Branschbarometer, SCB och egna beräkningar

En minskad aktivitet i byggsektorn och en dämpning av den allmänna konjunkturen minskar också den totala efterfrågan. En finanskris på grund av fastighetssektorn skulle ge lägre ränteutfall än i våra prognoser men en sådan är inte en del av vårt huvudscenario.

Vi bedömer att Riksbanken höjer styrräntan med 0,25 procentenheter i juni eller september för att sedan låta räntan vara oförändrad resten av året. Med start under första kvartalet 2024 påbörjar Riksbanken en räntesänkingscykel och styrräntan är vid årets slut runt 2,25 procent. Osäkerheten är mycket stor för ränteprognosen och utfallet kan avvika med plus/minus en procentenhet.

KPIF når inflationsmålet runt årsskiftet 2023/2024. Riksbankens agerande då de sannolikt påbörjar ränteminskningar senare än optimal bidrar till att inflationen hamnar långt under målet 2024 och att KPI och KPIF är nära noll under andra halvåret.

Vår prognos är att årsgenomsnittet för KPI blir 8,7 procent i år och 1,6 procent nästa år. KPIF blir 6,2 respektive 1,5 procent. Osäkerheten i prognoserna är fortsatt ovanligt stor.

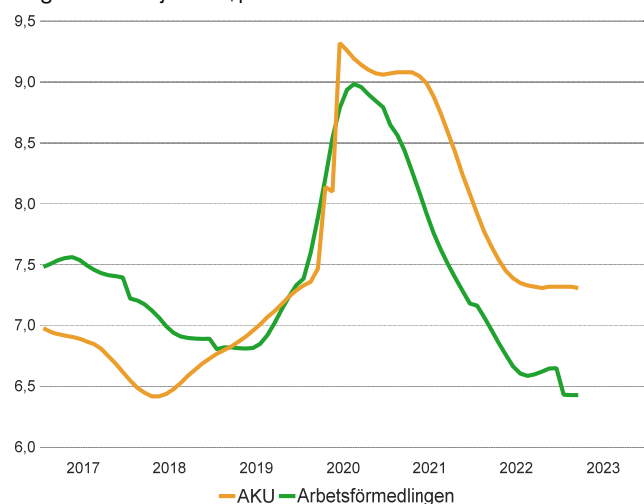
Tabell 3 Unionens prognos – inflation och ränta, procent

	2022	2023	2024
KPI, årsgenomsnitt	8,4	8,7	1,6
KPIF, årsgenomsnitt	7,7	6,2	1,5
Styrränta, vid årets slut	2,50	3,75	2,25

Källa: Unionen

Arbetsmarknad

Diagram 36 Arbetslöshet enligt AKU respektive Arbetsförmedlingen, säsongs- och trendjusterat, procent

Källa: Macrobond, SCB och Arbetsförmedlingen

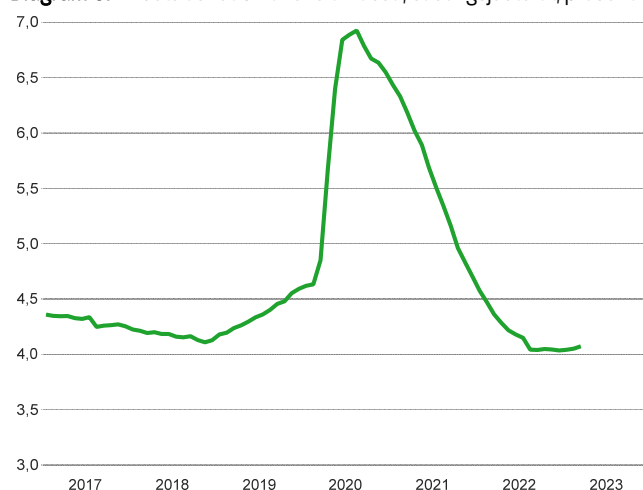
Pandemins initiala slag mot svensk arbetsmarknad har sedan sommaren 2020 följts av en stark återhämtningsperiod. Arbetslösheten har sjunkit tillbaka och sysselsättningen har stigit till långt högre nivåer än innan pandemin. Även under årets

⁸ För att följa höjningen av pensionsåldern har Arbetsförmedlingen från och med 2023 höjt den övre gränsen för redovisningsgruppen från 64 till 65 år. Det innebär att uppgifterna från 2022 och tidigare

inledande månader har sysselsättningen fortsatt att öka. Den tidigare nedåtgående arbetslöshetskurvan har däremot börjat plana ut.

Enligt Arbetsförmedlingens trendjusterade mått uppgick arbetslösheten till 6,4 procent i mars. Andelen ökade något mot slutet av 2022 men sjönk i januari och har under våren legat kvar på den lägre nivån. Då nedgången i januari sammanfaller med ett tidsseriebrott bör den tolkas med försiktighet⁸, och de efterföljande månaderna ger bilden av en kurva som är flack snarare än nedåtgående.

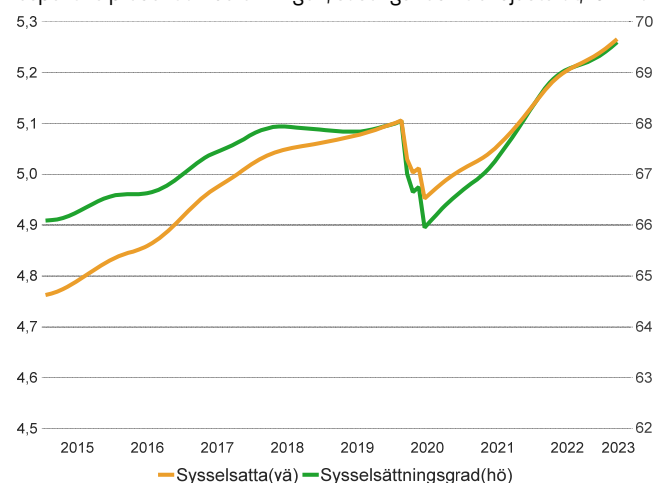
Diagram 37 Arbetslöshet Unionens a-kassa, säsongsjusterat, procent

Källa: Macrobond, Arbetsförmedlingen och IAF

Enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) uppgick den trendjusterade arbetslösheten till 7,3 procent i mars. Det är ungefär samma nivå som före pandemin och en knapp procentenhet över den nivå som nåddes som lägst i AKU under 2018 (6,4 procent). AKU:s data påvisar därmed ett mer entydigt trendbrott de senaste månaderna, där den tidigare nedåtgående kurvan nu tydligt planat ut.

Diagram 38 Antal sysselsatta samt sysselsättningsgrad, miljoner personer respektive procent av befolkningen, säsongs- och trendjusterat, 15-74 år

Källa: Macrobond och SCB

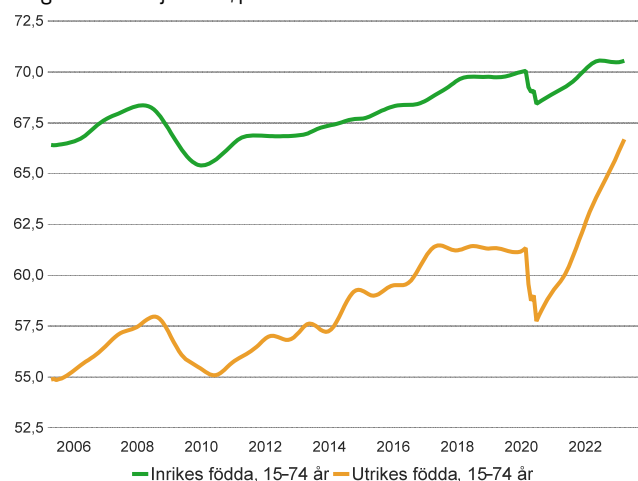
avser åldersgruppen 16–64 år, medan uppgifterna från 2023 avser åldersgruppen 16–65 år.

När det gäller Unionens medlemmar uppgick den säsongsjusterade arbetslösheten i Unionens a-kassa till 4,1 procent i mars.

Sysselsättningen har de sista åren utvecklats starkt efter att ha fallit kraftigt i början av pandemin. Även de senaste månaderna har antalet sysselsatta fortsatt att öka. I mars uppgick antalet sysselsatta till 5 266 000 personer enligt AKU, mer än 150 000 fler än innan pandemin.

Sysselsättningsgraden, som uttrycker antalet sysselsatta som andel av befolkningen, följer en liknande bana och uppgick i mars till 69,6 procent.

Diagram 39 Sysselsättningsgrad, inrikes respektive utrikes födda, säsong- och trendjusterat, procent

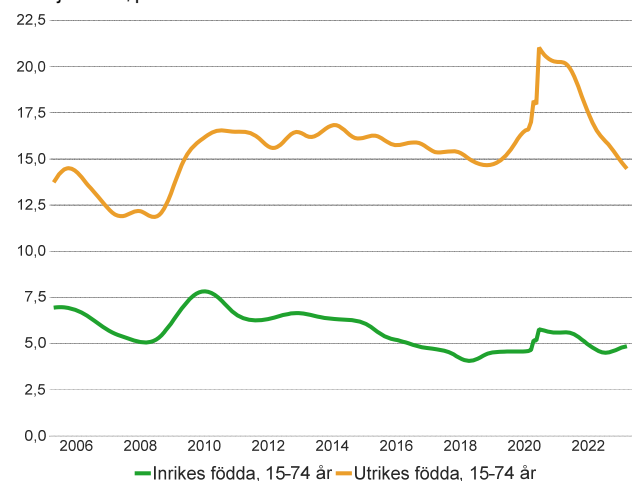
Källa: Macrobond och SCB

Sysselsättningen har sedan sommaren 2020 utvecklats särskilt starkt för utrikes födda. De senaste månaderna har sysselsättningsgraden också fortsatt att öka för utrikes födda, medan den för inrikes födda planat ut under samma period.

Nivåmässigt har inrikes födda dock fortsatt en högre sysselsättningsgrad än utrikes födda. I mars uppgick sysselsättningsgraden till 70,6 procent för inrikes födda och 66,7 procent för utrikes födda. En anmärkningsvärd utveckling de senaste åren är den stora minskningen av sysselsättningsgapet mellan grupperna. Från 2010 till 2020 har sysselsättningsgraden genomgående varit mellan sju och elva procentenheter högre för inrikes födda än för utrikes födda. Sedan sommaren 2020 har gapet dock stadigt minskat för att i mars landa på strax under fyra procentenheter.

En motsvarande uppdelning av arbetslösheten visar att den är klart högre bland utrikes födda än bland inrikes födda. I mars var arbetslöshetsprocenten 14,5 procent för utrikes födda och 4,9 procent för inrikes födda. För utrikes födda är arbetslösheten nu ungefär två procentenheter lägre än innan pandemin, medan den för inrikes födda är marginellt högre.

Diagram 40 Arbetslöshet, inrikes respektive utrikes födda, säsong- och trendjusterat, procent

Källa: Macrobond och SCB

Långtidsarbetslösheten fortsätter att minska

Antalet långtidsarbetslösa, det vill säga personer som varit arbetslösa i ett år eller mer, ökade kraftigt under pandemin. Sedan sommaren 2021 har antalet dock minskat och ligger nu på en lägre nivå än perioden innan pandemins utbrott. Det kan därmed konstateras att långtidsarbetslösheten inte bet sig kvar på en högre nivå efter pandemin på samma sätt som efter finanskrisen.

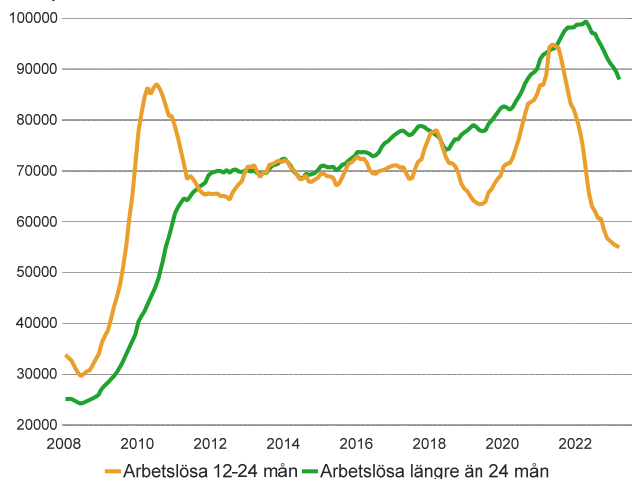
Diagram 41 Arbetslösa längre än 12 månader, antal personer

Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

En ytterligare uppdelning efter arbetslöshetens längd visar att antalet som varit arbetslösa mellan ett och två år nu är det lägsta på över 10 år. Antalet som varit arbetslösa längre än två år har också minskat efter att ha nått sin topp i april 2022, men nivån är fortfarande hög sett i ett längre perspektiv.

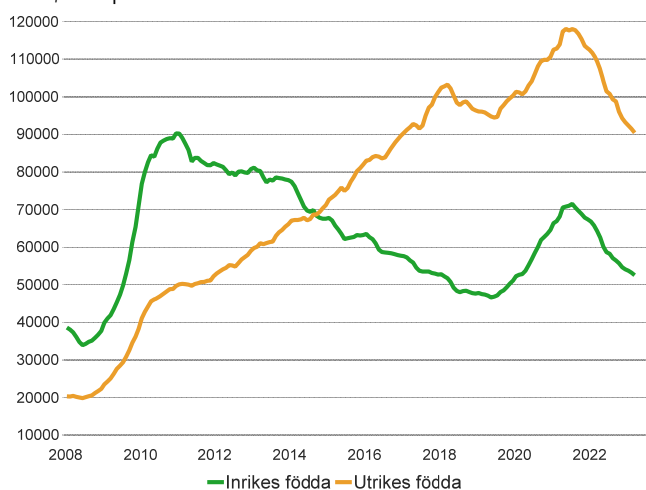
Diagram 42 Långtidsarbetslöshet, uppdelat efter arbetslöshetens längd, antal personer

Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

För både inrikes och utrikes födda ökade antalet långtidsarbetslösa under pandemin för att därefter minska. För utrikes födda har antalet sjunkit till en lägre nivå än innan pandemin, medan antalet för inrikes födda är ungefär samma som innan pandemin. Totalt sett är dock antalet långtidsarbetslösa utrikes födda betydligt fler än antalet långtidsarbetslösa inrikes födda.

Diagram 43 Arbetslösa längre än 12 månader, inrikes respektive utrikes födda, antal personer

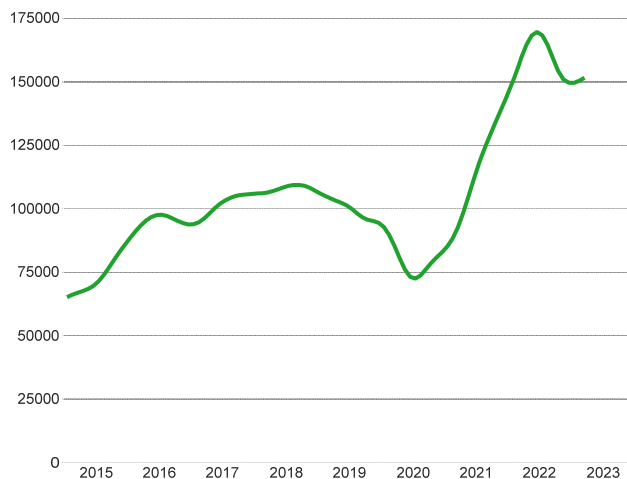
Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

Fortsatt arbetskraftsbrist bland företagen

Trots en nedgång jämfört med föregående vår ligger antalet lediga jobb hos Arbetsförmedlingen ännu på mycket höga nivåer jämfört med tidigare år. Det framgår av diagram 44, som visar utvecklingen de senaste åren.

I Unionens Branschbarometer indikerar klubbarnas bedömningar av företagens anställningsplaner en i princip oförändrad sysselsättning det kommande halvåret jämfört med det föregående. Förväntningarna är därmed mer dämpade än de senaste mätningarna, som pekade på ett ökat antal anställda.

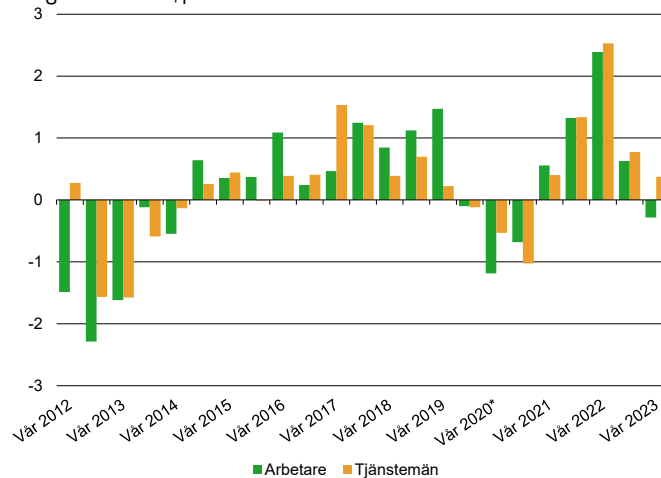
Diagram 44 Lediga platser hos Arbetsförmedlingen, trend- och säsongjusterat, antal

Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

På branschnivå är bilden fragmenterad. Lägst är stämningsslaget inom byggbranschen och handeln, där det finns förväntningar om en minskning av såväl tjänstemän som arbetare det kommande halvåret. Även konsult- och bemanningsbranschen förväntar sig en minskning av antalet arbetare. I kontrast till detta finns det förväntningar inom bland annat transport och logistik samt övrig industri om ett ökat antal anställda, både när det gäller arbetare och tjänstemän.

Diagram 45 Förväntan på sysselsättning kommande halvår jämfört med föregående halvår, procent

Källa: Unionens Branschbarometer

Konjunkturinstitutets mätning av företagens anställningsplaner påvisar ett klart mer dämpat läge än högtrycket under 2021 och 2022. Nettotalet är dock fortsatt positivt, vilket innebär att det är något fler företag som anger att de kommer att öka än som anger att de kommer att minska antalet anställda framöver.

Enligt Unionens Branschbarometer fortsätter arbetskraftsbrist att vara problem för många företag. 23 procent av klubbarna uppger att arbetskraftsbrist är ett av de största hindren för företaget att expandera i nuläget. Det är en lägre andel än de 30 procent som noterades vid höstens mätning, men arbetskraftsbrist fortsätter att höra till de mest frekvent angivna hindren för expansion bland klubbarna.

Diagram 46 Företagens anställningsplaner, netttotal

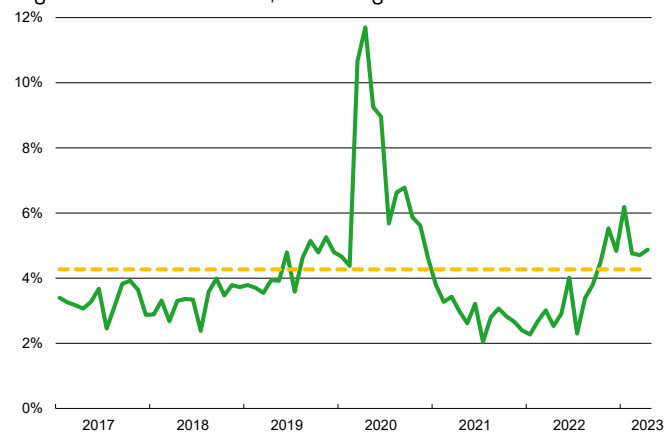
Källa: Macrobond och Konjunkturinstitutet

Även Konjunkturinstitutets mätning pekar på en fortsatt arbetskraftsbrist inom näringslivet. Under första kvartalet 2023 sjönk andelen företag som uppger brist på arbetskraft jämfört med föregående kvartal, men nivån på 34 procent är ännu en bra bit över det historiska genomsnittet.

I egenskap av landets största fackförbund med omkring 600 000 yrkesverksamma medlemmar i i stort sett hela näringslivet och den ideella sektorn har Unionen en unik position och kontaktytor för att snabbt uppfatta hur arbetsmarknaden inom privat sektor utvecklas. Förbundets medlemsrådgivning hanterar en normal månad frågor från uppemot 10 000 medlemmar och förbundets ombudsmän och jurister representerar medlemmar och klubbar i tusentals förhandlingsärenden.

Under hösten och vintern ökade andelen av frågorna till medlemsrådgivningen som rörde uppsägningar relaterat till arbetsbrist påtagligt, från att under 2021 och stora delar av 2022 ha legat på låga nivåer. Efter att ha nått en topp i januari har andelen under våren varit mer dämpad. De branscher för vilka andelen var som högst i april månad var Bygg & fastighet samt IT & telekom. Det var också för dessa som andelen nådde högst nivåer under vintern.

Diagram 47 Frågor till Unionens medlemsrådgivning gällande uppsägningar relaterat till arbetsbrist, andel och genomsnitt

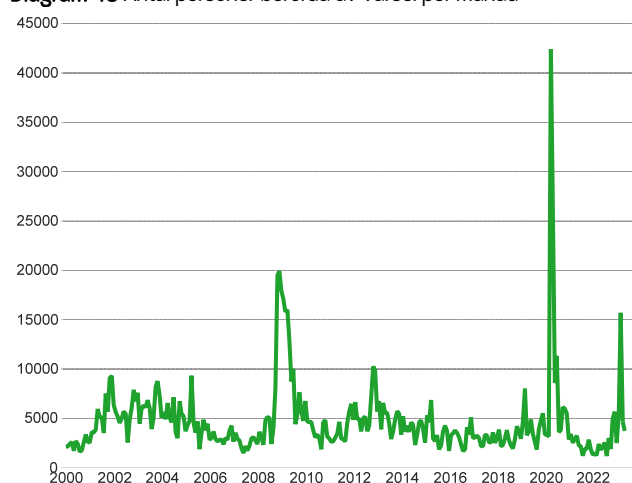

Källa: Unionen

Ännu ingen varselvåg

Under 2021 och större delen av 2022 har antalet varsel legat på mycket låga nivåer. I oktober ökade antalet dock tydligt jämfört med föregående månader och har därefter stannat kvar på en högre nivå, med undantag för en nedgång i december.

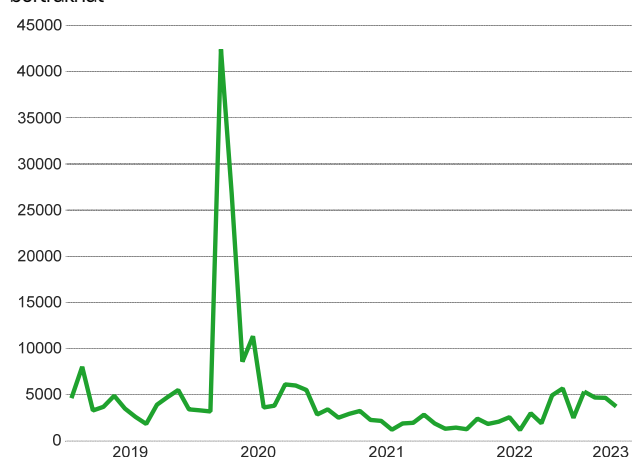
Diagram 48 Antal personer berörda av varsel per månad

Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

I diagram 48, som visar antalet personer berörda av varsel per månad, sticker två toppar ut. Den första toppen är den stora ökningen av varsel i början av pandemin. Den senare och mindre toppen följer av att vårdbolaget Humana i februari varslade hela sin personalstyrka på drygt 11 000 personer efter att ha förlorat sitt tillstånd för assistansverksamhet. Eftersom Humanas varsel är att se som en särskild händelse snarare än en följd av konjunkturläget visar diagram 49 utvecklingen när Humanas varsel räknats bort.

Diagram 49 Antal personer berörda av varsel per månad, Humanas varsel borträknat

Källa: Macrobond, Arbetsförmedlingen och egna beräkningar

Med Humanas varsel borträknat avviker varselsiffran för februari inte längre från de närliggande månaderna. Under årets inledande månader ser vi då att höstens nivåökning bitit sig kvar, men att kurvan sluttar lätt nedåt. I mars uppgick antalet varsel till 4 662, ungefär samma nivå som för februari och något lägre än januari siffran. I april uppgick antalet till drygt 3 700, klart lägre än de föregående månaderna.

Även om de senaste varselalen är betydligt högre än de två sista årens mestadels mycket låga nivåer, är de hittills inte anmärkningsvärt höga i ett längre perspektiv. Därmed är de heller inte i närheten av de mycket höga varselnivåer som nåddes under finanskrisen och coronapandemin.

Det återstår att se om den lägre aprilsiffran representerar en tillfällig nedgång, eller om kommande månaders data visar att varselkurvan vänt nedåt. En indikation i motsatt riktning kom i början av maj när Volvo Cars meddelade att de varslat 1 300 personer. En viktig fråga framöver blir hur detta påverkar den totala siffran för maj månad, liksom huruvida fler företag följer i samma fotspår.

Stor efterfrågan på högutbildad arbetskraft

Vi har tidigare sett att antalet lediga jobb hos Arbetsförmedlingen ännu befinner sig på höga nivåer jämfört med tidigare år, trots en nedgång jämfört med förra våren. I det här avsnittet analyseras hur de lediga jobben fördelar sig utifrån yrke och över landet. Analysen utgår från Arbetsförmedlingens data över lediga jobb för mars månad.⁹ De jobb som av Arbetsförmedlingen räknas som feriejobb har exkluderats.

Tabell 4 visar de lediga jobben uppdelade efter arbetar- och tjänstemannayrken. I egenskap av tjänstemannaförbund är tjänstemannajobben av särskilt intresse för Unionens medlemmar. I mars fanns det drygt 75 000 lediga tjänstemannajobb registrerade hos Arbetsförmedlingen. Som andel av samtliga lediga jobb var andelen tjänstemannajobb något högre i storstadslänen jämfört med övriga riket. I riket som helhet, liksom både i och utanför storstadslänen, krävde en majoritet av de lediga tjänstemannajobben högskolekompetens eller motsvarande.

Tabell 4 Översikt över lediga jobb (exkl. feriejobb) hos Arbetsförmedlingen, mars, riket

	Riket	Riket exkl. storstadslänen	Storstadslänen
Lediga jobb totalt	163 184	74 813	85 209
Arbetaryrken	86 925	41 842	44 075
Tjänstemannayrken	75 646	32 717	40 776
- varav tjm med högskolekomp eller motsvarande	60 217	26 448	32 031

Källa: Arbetsförmedlingen

Det framgår av tabell 5 att bland tjänstemannayrkena var grundutbildade sjuksköterskor den yrkesgrupp som hade flest lediga jobb registrerade hos Arbetsförmedlingen i mars, följt av kundtjänstpersonal, företagssäljare och mjukvaru- och systemutvecklare. Flera yrken på topplistan över flest lediga tjänste-

mannajobb är att beteckna som tekniska, såsom systemanalytiker, IT-arkitekter och ingenjörer inom maskinteknik. Det finns även flera yrken inom vård och skola högt på listan.

Av de 15 yrkesgrupper med flest lediga platser krävde 13 högskolekompetens eller motsvarande. En majoritet krävde även fördjupad högskolekompetens, vilket generellt innebär en utbildningslängd på minst tre år. Sett till samtliga tjänstemannajobb krävde ungefär 80 procent högskolekompetens eller motsvarande. För 58 procent krävdes fördjupad högskolekompetens. Efterfrågan på högutbildad arbetskraft är med andra ord utbredd.

Tabell 5 Tjänstemannayrkena med flest lediga jobb (exkl. feriejobb) hos Arbetsförmedlingen, mars, riket

Yrke	Antal	Högskolekomp. el. motsv.
1. Grundutbildade sjuksköterskor	9 673	Ja, fördjupad
2. Kundtjänstpersonal	5 577	Nej
3. Företagssäljare	4 518	Ja
4. Mjukvaru- och systemutvecklare m.fl.	4 479	Ja, fördjupad
5. Grundskollärare	3 563	Ja, fördjupad
6. Telefonförsäljare med flera	2 289	Nej
7. Förskollärare	1 601	Ja, fördjupad
8. Specialistläkare	1 406	Ja, fördjupad
9. Systemanalytiker och IT-arkitekter m.fl.	1 218	Ja, fördjupad
10. Ingenjörer och tekniker inom maskinteknik	1 211	Ja
11. Behandlingsassistenter och socialpedagoger m.fl.	1 143	Ja
12. Socialsekreterare	999	Ja, fördjupad
13. Civilingenjörsyrken inom maskinteknik	991	Ja, fördjupad
14. Fritidspedagoger	895	Ja, fördjupad
15. Ingenjörer och tekniker inom elektroteknik	868	Ja

Källa: Arbetsförmedlingen

Även inom andra typer av yrken är efterfrågan på arbetskraft stor. En uppdelning av samtliga lediga jobb visar till exempel att flera av yrkesgrupperna med flest lediga platser var arbetaryrken inom vård och omsorg. Allra flest lediga jobb totalt sett fanns det för undersköterskor inom hemtjänst, hemsjukvård, äldreboende och habilitering, följt av grundutbildade sjuksköterskor (som ju toppade tjänstemannayrkenas topplista) samt personliga assistenter. Även för till exempel restaurang- och köksbiträden och lastbilsförare var tillgången på lediga jobb stor.

på svensk arbetsmarknad, ger dock Arbetsförmedlingens data en värdefull indikation om utvecklingen.

⁹ Analysen är därmed avgränsad till de jobb som finns registrerade hos Arbetsförmedlingen och slutsatserna bör tolkas med hänsyn till att det finns lediga jobb som inte fångas upp. I egenskap av en central aktör

Regional spridning av de lediga jobben

De lediga jobben är förhållandevis jämnt fördelade över landet. Mer befolkningsrika län har av förklarliga skäl generellt en större andel av de lediga jobben, medan län med färre invånare har en lägre andel. När fördelningen av de lediga jobben mellan länen ställs i relation till länen andel av landets befolkning¹⁰, framgår dock några intressanta skillnader. Stockholms län, vars invånare utgör 23 procent av Sveriges befolkning, har en något högre andel av de lediga jobben (24 procent). I de två andra storstadsläna, Västra Götaland och Skåne, är förhållandet däremot det motsatta. I både Västerbotten och Norrbotten, där det nu görs stora industrisatsningar, är andelen lediga jobb större än befolkningsandelen. Även Östergötland utmärker sig på det sättet. I många andra län, däribland Värmland, Halland och Södermanland, är andelen lediga jobb istället lägre än befolkningsandelen.

Tabell 6 Länsuppdelning av lediga jobb (exkl. feriejobb) hos Arbetsförmedlingen i mars i förhållande till folkmängd

Län	Andel av samtliga lediga jobb, %	Andel av total folkmängd, %	Andel lediga jobb - andel folkmängd, %
Stockholm	24	23	1,3
V. Götaland	16	17	-0,5
Skåne	12	13	-1,8
Östergötland	5	4	0,7
Uppsala	3	4	-0,7
Jönköping	3	4	-0,5
Halland	3	3	-0,7
Örebro	2	3	-0,5
Södermanland	2	3	-0,6
Dalarna	3	3	0,1
Gävleborg	2	3	-0,3
Värmland	2	3	-0,9
Västmanland	2	3	-0,2
Västerbotten	4	3	1,5
Norrbotten	3	2	0,6
Kalmar	2	2	0,1
Västernorrland	2	2	-0,2
Kronoberg	2	2	0,1
Blekinge	2	2	0,3
Jämtland	2	1	0,3
Gotland	1	1	0,0

Not: Folkmängden avser 2022-12-31

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

Även när det gäller tjänstemannajobben visar en uppdelning efter län att flest tjänstemannajobb återfanns i Stockholms, Västra Götalands och Skånes län, ett väntat resultat sett till länen folkmängd. Den andel av tjänstemannajobben som kräver högskolekompetens eller motsvarande varierar en hel del mellan olika län. Högst är andelen i Uppsala län, där högskolekompetens krävs för 87 procent av tjänstemannajobben. Andelen är lägst i Kalmars län, där motsvarande andel är 65 procent.

Tabell 7 Länsuppdelning av lediga tjänstemannajobb (exkl. feriejobb) hos Arbetsförmedlingen, mars

Län	Antal tjänstemannajobb	Andel m högskolekomp. el. motsv., %	Andel m fördjupad högskolekomp., %
Stockholm	20 293	79	52
V. Götaland	11 996	76	55
Skåne	8 487	81	59
Östergötland	3 751	83	60
Uppsala	2 763	87	62
Västerbotten	2 680	83	60
Jönköping	2 204	77	58
Halland	1 905	82	68
Västmanland	1 881	83	59
Norrbotten	1 880	82	64
Västernorrland	1 829	80	66
Gävleborg	1 823	80	65
Dalarna	1 794	85	67
Kalmar	1 684	65	51
Södermanland	1 676	76	60
Örebro	1 530	77	55
Kronoberg	1 326	80	61
Värmland	1 288	79	56
Jämtland	1 286	86	76
Blekinge	924	82	63
Gotland	493	86	79
Riket	75 646	80	58

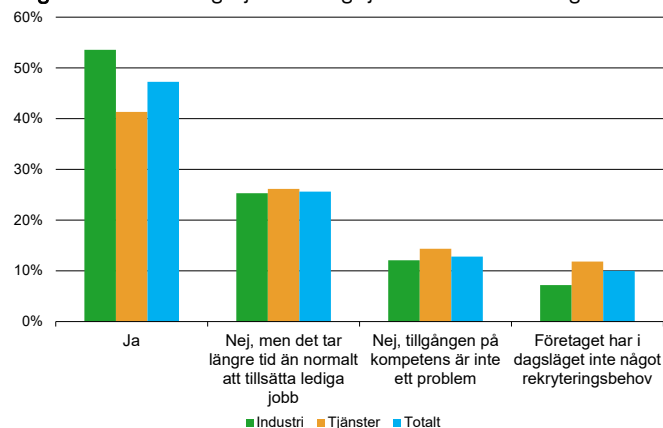
Källa: Arbetsförmedlingen

Vakanser hos nästan hälften av företagen i Unionens Branschbarometer

I Unionens Branschbarometer ställdes frågor till klubbarna om lediga platser på deras företag. Nästan hälften av klubbarna uppgav att det i nuläget fanns vakanser på företaget. Ytterligare en fjärdedel uppgav att de i nuläget inte hade några vakanser, men att det tar längre tid än vanligt att rekrytera till lediga jobb.

¹⁰ Befolkningsandelarna är beräknade utifrån länen folkmängd 2022-12-31. Uppgifterna om folkmängd kommer från SCB.

Diagram 50 Har företaget just nu lediga jobb (vakanser) i Sverige?

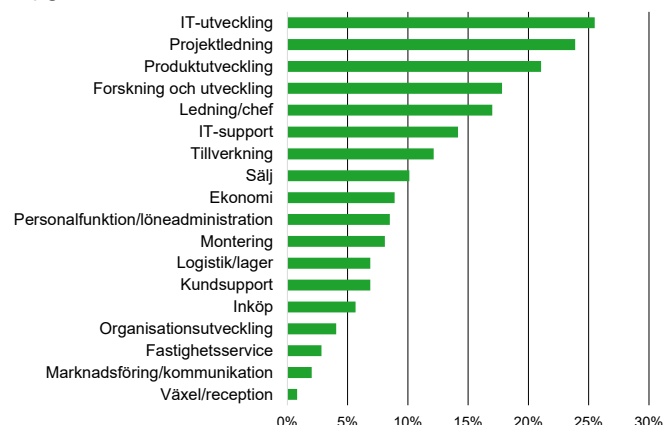

Källa: Unionens Branschbarometer

Bland klubbarna som svarade att företaget hade lediga jobb var IT-utveckling den funktion som flest klubbar uppgav att vakanserna främst fanns inom. Därefter följde projektledning, produktutveckling samt forskning och utveckling.

Klubbarna fick också frågan vilken utbildningsnivå som krävdes för företagets mest kritiska vakanser. 68 procent uppgav att vakanserna krävde universitets- eller högskoleutbildning och 50 procent att minst en treårig universitets- eller högskoleutbildning krävdes.

Diagram 51 Inom vilka funktioner finns dessa vakanser främst? Flera svar möjliga.

Källa: Unionens Branschbarometer

Sammantaget visar resultatet från såväl frågorna i Unionens Branschbarometer som analysen av de lediga jobben hos Arbetsförmedlingen att behovet av personal med universitets- och högskoleutbildning är stort. Detta gäller inte minst personal med fördjupad universitets- och högskolekompetens.

Efterfrågan är dock inte begränsad till yrken med krav på högskoleutbildning. I mars utgjorde arbetaryrken drygt hälften av de lediga jobben hos Arbetsförmedlingen. Många arbetaryrken återfanns också på topplistan över yrkena med flest lediga jobb.

Det här visar att efterfrågan på arbetskraft just nu är bred. Inom näringslivet är de mest kritiska vakanserna ofta sådana som är att betrakta som spetskompetens. Det är fullt naturligt då många svenska företag verksamma på globala marknader ligger i framkant i sina branscher och leder den tekniska utvecklingen. De behöver därför konkurrera med hög kompetens. De stora satsningar som just nu görs inom svensk industri kopplat till den gröna omställningen förstärker denna trend. I takt med

en allt snabbare teknisk utveckling har också behovet av IT-kompetens spritt sig till allt större delar av ekonomin.

Men den snabba jobbtillväxten på svensk arbetsmarknad de senaste åren har också gjort att arbetskraftsbristen spridit sig till att gälla allt fler yrkesgrupper. Lärdomarna från pandemin, då många företag snabbt drog ner på personal för att sedan märka att det var stora problem att återrekrytera, har sannolikt också medfört att många företag är mer rädda om den värdefulla personal de redan har.

Nedgången på arbetsmarknaden dröjer

Avsnittets genomgång målar en bild av en arbetsmarknad som efter ett par år av stark utveckling efter pandemin nu börjat svalna av. Det märks i arbetslösheten, vars tidigare minskning övergått i en platå, och i antalet varsel som sedan i höstas är på högre nivåer än de var under 2021 och merparten av 2022.

Samtidigt är utvecklingen hittills långt ifrån så dystert som många på förhand befarat. Under årets första månader har sysselsättningen, som redan befinner sig på rekordhöga nivåer, fortsatt att öka stadigt. Det finns också ett fortsatt stort behov av arbetskraft i näringslivet. Många företag har svårt att få tag på personal, och anställningsplanerna den kommande tiden pekar inte på en nedgång.

Antalet varsel har heller inte fortsatt att öka, utan snarare successivt minskat i antal under årets inledande månader. En liknande utveckling ses också i aktiviteten bland Unionens medlemmar. Andelen frågor till förbundets medlemsrådgivning som rör uppsägningar på grund av arbetsbrist ökade tydligt under hösten och vintern från tidigare låga nivåer, men sedan dess har ingen ytterligare ökning skett.

Det är heller inte så att alla varsel leder till faktiska uppsägningar, ett riktmärke brukar vara att ungefär två tredjedelar verkställs räknat i hur många personer som berörs. De som leder till uppsägningar gör det också med två till sex månaders fördröjning efter att varslat lagts. Vår bedömning är därför att motståndskraften på arbetsmarknaden kommer att bestå under stora delar av 2023. Den avvalnade konjunkturen och Riksbankens räntehöjningar bör till slut ge avtryck i en ökad arbetslöshet men när kurvan så småningom vänder uppåt bedömer vi att den blir flack snarare än brant. Sammantaget bedömer vi att arbetslösheten enligt AKU i genomsnitt blir 7,5 procent i år och 7,9 procent nästa år.

När det gäller sysselsättningen bedömer vi att den fortsätter att växa de kommande månaderna. Därefter mattas utvecklingen av. Vi väntar oss att det genomsnittliga antalet sysselsatta ökar med ungefär 1 procent i år och sammantaget förblir oförändrat nästa år.

De största orosmolnen framöver finns inom bostadsbyggandet och delar av handeln. Båda branscherna är hårt drabbade av det rådande ekonomiska läget och i Unionens Branschbarometer sticker de ut som mest pessimistiska vad gäller anställningsplanerna framöver, med förväntningar om minskningar av såväl antalet arbetare som tjänstemän. Neddragningar är därför att vänta.

Det återstår också att se om det utmanande ekonomiska läget för landets kommuner och regioner ger utslag i form av nedskärningar eller uteblivna rekryteringar. De neddragningar som sker i delar av ekonomin kommer dock att motverkas av den fortsatta arbetskraftsbristen som samtidigt råder, både i offentlig sektor och i stora delar av näringslivet. Den har redan, och kommer fortsätta att, agera som krockkudde i nedgången.

Tabell 8 Unionens prognos över sysselsättning och arbetslöshet, procent

	2022	2023	2024
Sysselsättningsstillväxt, AKU	2,7	1,0	0,0
Arbetslöshet, AKU	7,5	7,5	7,9

Källa: SCB och egna bedömningar

Prognossammanställning

Föregående rapport inom parentes

	2022		2023		2024
Försörjningsbalans					
Hushållens konsumtion	2,1	(3,5)	-1,0	(-1,0)	1,5
Offentlig konsumtion	0,0	(0,3)	1,0	(0,2)	1,2
Fasta bruttoinvesteringar	5,2	(4,5)	-3,5	(-0,8)	0,5
Lagerinvesteringar	1,0	(0,7)	-0,6	(-0,1)	-0,1
Export	6,6	(5,0)	2,0	(1,0)	3,0
Import	8,7	(6,5)	-0,6	(1,0)	2,0
BNP	2,6	(3,0)	-0,5	(-0,7)	1,6
BNP, kalenderkorrigerad	2,7	(3,1)	-0,3	(-0,5)	1,6
Prisutveckling					
KPI, årsgenomsnitt	8,4	(8,4)	8,7	(8,5)	1,6
KPIF, årsgenomsnitt	7,7	(7,8)	6,2	(6,4)	1,5
Styrränta, vid årets slut	2,50	(2,50)	3,75	(2,75)	2,25
Arbetsmarknad					
Sysselsättningstillväxt, AKU	2,7	(2,6)	1,0	(0,0)	0,0
Arbetslöshet, AKU	7,5	(7,5)	7,5	(7,9)	7,9

Den höga inflationen och de snabbt höjda räntorna har lett till att tillväxten i svensk ekonomi har mattats av det senaste halvåret. Stämningläget hos hushållen föll snabbt och med viss fördröjning har även framtidsutsikterna hos företagen följt efter. Men den stora försämring av ekonomin som väntats följa av denna utveckling har hittills uteblivit.

Den svenska ekonomin fortsätter istället att visa upp en imponerande motståndskraft. Ännu syns ingen försämring på arbetsmarknaden. Stämningläget ser nu också ut att ha bottnat och istället börjat vända uppåt. Det gäller både i Sverige och internationellt. Totalt sett pekar detta på att konjunkturen inte kommer förvärras avsevärt ytterligare, den pågående konjunkturnedgången behöver därmed inte bli särskilt djup.

Unionens bedömning är att BNP krymper med 0,3 procent i år, men att antalet sysselsatta trots detta växer och att arbetslösheten i genomsnitt under året ligger kvar på samma nivå som under 2022 – alltså 7,5 procent.

I Unionens Branschbarometer har fackklubbarna i vårens undersökning totalt sett skruvat upp sina förväntningar något jämfört med den undersökning som genomfördes i höstas. Optimismen härrör från ljusnande marknadsutsikter, medan förväntningarna gällande investeringar och sysselsättningen båda har dämpats under hösten och vintern – dock utan att de därmed signalerar någon större dramatik. De positiva utsikterna för näringslivet som helhet har främst sin grund i en starkt efterfrågan från utlandet. Exporten väntas växa, och när de exporttunga verksamheterna jämförs med de som enbart säljer på den svenska marknaden är omdömena överlag mer negativa för de senare.

Det allra mesta av den stora inflationsuppgången ligger nu bakom oss. Framöver avtar prisökningstakten markant. Det har redan skett gällande el- och drivmedelspriserna, vilka nu är lägre än när de var som högst för ett antal månader sedan, och det börjar nu även märkas i matbutiken. Det medför att den nu höga inflationen under 2023 kommer falla tillbaka snabbt. Detta samtidigt som löneökningstakten, i och med det lönemärke som parterna inom industrin enats om under våren, tydligt växlas upp.

Tillsammans innebär det att vi snart är tillbaka i en situation där reallönerna åter ökar. Enligt vår bedömning kommer detta skifte att infalla någon gång runt det kommande årsskiftet. Inflationen fortsätter sedan att sjunka och kommer enligt vår prognos under stora delar av avtalsperioden – som sträcker sig till och med mars 2025 – att vara under 2 procent.

UNIONEN

SVERIGES STÖRSTA FACKFÖRBUND

Hos oss är alla tjänstemän i det privata arbetslivet välkomna, oavsett utbildning och befattning.

Bland våra medlemmar hittar du många chefer och dessutom både egenföretagare och studenter.

Vår vision är att tillsammans skapa framgång, trygghet och glädje i arbetslivet.